

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างกฎและกระบวนการของห้องเรียนกับพฤติกรรมความ
มีระเบียบวินัยในห้องเรียนของนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่างๆ
ที่เกี่ยวข้อง โดยจะนำเสนอสาระสำคัญตามลำดับ ดังนี้

การจัดการห้องเรียน

ความหมายของการจัดการห้องเรียน

หลักการจัดการห้องเรียน

การจัดการห้องเรียนที่เกี่ยวกับกฎและกระบวนการของห้องเรียน

ความหมายของกฎของห้องเรียน

ประเภทของกฎของห้องเรียน

การพิจารณาความต้องการมีกฎเพื่อการสร้างกฎของห้องเรียน

ลักษณะการใช้ภาษาของกฎของห้องเรียนที่ดี

การสอนและการทบทวนกฎของห้องเรียน

การวางแผน

การอภิปรายกฎ

การให้ตัวอย่างและการสาธิตกฎ

การอภิปรายผลที่เกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามกฎ

การบรรจุกฎเป็นข้อผูกพันที่เคร่งครัด

การทบทวนกฎ

ตัวอย่างกฎของห้องเรียน

ความหมายของกระบวนการของห้องเรียน

กระบวนการต่างๆ ของห้องเรียน

การสอนและการทบทวนกระบวนการของห้องเรียน

ระเบียบวินัย

ความหมายของระเบียบวินัย

ประเภทของระเบียบวินัย

ทฤษฎีพัฒนาการระเบียบวินัยแห่งตน

หลักการสำคัญของระเบียบวินัยที่มีประสิทธิภาพ

ลักษณะของผู้มีระเบียบวินัยในตนเอง

สาเหตุที่นักเรียนขาดระเบียบวินัย

การส่งเสริมปลูกฝังความมีระเบียบวินัย

ระเบียบวินัยในห้องเรียนและพฤติกรรมความมีระเบียบวินัย

ความสัมพันธ์ระหว่างกฎและกระบวนการของห้องเรียนกับพฤติกรรมความมีระเบียบวินัย ของนักเรียน

การจัดการห้องเรียน

1. ความหมายของการจัดการห้องเรียน

การจัดการห้องเรียนเป็นคำที่แพร่หลายในต่างประเทศ หากแต่เป็นคำที่ค่อนข้างใหม่สำหรับคนไทยและวงการศึกษไทย การพูดถึงความหมายของการจัดการห้องเรียน มักมีการพูดถึงในขอบเขตที่จำกัด เช่น การควบคุมห้องเรียน การดูแลห้องเรียน เป็นต้น แท้จริงแล้วในการจัดการห้องเรียนยังมีความหมาย ขอบข่าย หลักการ วิธีการ และทักษะต่างๆ มากมาย โดยในส่วนของความหมาย มีผู้ให้ความหมายของการจัดการห้องเรียน ดังนี้

การจัดการห้องเรียน หมายถึง กระบวนการที่จะเสริมสร้างกระบวนการเรียนการสอนให้สามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและบรรลุวัตถุประสงค์ได้สูงสุด ในขณะที่เดียวกันการจัดการห้องเรียนก็เป็นกระบวนการปรับพฤติกรรมอื่นๆ ควบคู่ไปด้วย (อนันต์ ทิพย์รัตน์, 2540 : คำนำ ผู้แปล)

การจัดการห้องเรียน หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ครูต้องปฏิบัติ เช่น การจัดวางวัสดุอุปกรณ์ การวางแผนการใช้เวลาหรือการจัดตารางเวลาอย่างเหมาะสม ซึ่งจะเป็นเรื่องสะท้อนให้เห็นสมมติฐานของครูเกี่ยวกับวิธีการเรียนของนักเรียนและบทบาทของครู นอกจากนี้ การจัดการห้องเรียนยังรวมถึง การจัดการกับพฤติกรรมของนักเรียนให้ได้ใช้พลังงานไปในการเรียนรู้แทนการไปทำกิจกรรมที่ไม่มีประโยชน์ ซึ่งในทางปฏิบัติเป้าหมายของการจัดการห้องเรียน จะไม่ใช่

เพียงแต่การควบคุมพฤติกรรมเฉพาะอย่างเท่านั้น แต่เป็นการจัดเตรียมและดำรงสภาพห้องเรียน โดยนักเรียนให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ (Schickedanz, 1983 อ้างถึงใน อุทุมพร พรายอินทร์, 2542 : 26)

การจัดการห้องเรียน หมายถึง การรวมสิ่งต่างๆ ที่ครูจะต้องปฏิบัติต่อนักเรียน การสร้างความร่วมมือ สร้างบรรยากาศที่ดีในการดำเนินกิจกรรมในห้องเรียน (Sanford and Clements, quoted in Jones and Jones, 1995 : 1)

การจัดการห้องเรียน หมายถึง สิ่งที่ครูต้องปฏิบัติภายในห้องเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความเข้าใจในพฤติกรรมและสามารถประเมินพฤติกรรมของตนเอง เพื่อนำไปสู่การควบคุมตนเองได้ในที่สุด (McCaslin and Good, quoted in Jones and Jones, 1995 : 3)

การจัดการห้องเรียน หมายถึง วิธีการที่นำไปสู่ความรับผิดชอบของครูในการควบคุมห้องเรียน ตรวจสอบพฤติกรรมนักเรียนและแก้ปัญหาพฤติกรรมซึ่งเกิดขึ้นภายในห้องเรียน (Brophy, 2004 : Online)

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดการห้องเรียน หมายถึง กระบวนการซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนในการปฏิบัติของครูในด้านต่างๆ เพื่อเสริมสร้างให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน สามารถดำรงไว้ซึ่งสภาพและบรรยากาศของห้องเรียนที่ดี

2. หลักการจัดการห้องเรียน

เลวิน และ โนลาน (Levin and Nolan, 1996 : 19) ได้กล่าวถึง หลักการจัดการห้องเรียนไว้ดังนี้

1. ครูควรหากกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในห้องเรียนด้วยตนเองก่อนจะขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น
2. เมื่อครูพบเห็นนักเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรม วิธีการแก้ปัญหาคือของครู คือ ต้องเข้าไปพูดคุยกับนักเรียนเป็นการส่วนตัว
3. การให้ข้อมูลย้อนกลับที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของนักเรียน จะทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมได้เหมาะสมมากขึ้น
4. พฤติกรรมของครูทั้งที่เป็นกายภาพหรือภาษาท่าทางและคำพูด จะมีอิทธิพลอย่างมากต่อนักเรียน
5. ครูคือผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียน
6. ครูต้องมีความกระตือรือร้นในการช่วยเหลือนักเรียนอยู่เสมอและควรมีการวางแผนในการจัดการห้องเรียนอย่างเป็นระบบ

7. การจัดการห้องเรียนด้วยการวางแผนที่ดี จะทำให้เกิดความคล้อยคลึงในพฤติกรรมที่เหมาะสมของนักเรียน

8. ปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน เป็นสิ่งที่ไม่ปลอดภัยทั้งต่อร่างกายและจิตใจของนักเรียนและผู้อื่น

9. ครูที่สามารถดำเนินการกับนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะมีความสุขในการสอน และมีความมั่นใจที่จะทำให้ให้นักเรียนประสบความสำเร็จ

10. ครูต้องใช้การจัดการห้องเรียนกับนักเรียนที่แสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสม เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ เลวิน และ โนทาน (Levin and Nolan, 1996 :1) ยังได้กล่าวถึง หลักการจัดการห้องเรียนในหนังสือ Principles of Classroom Management : Second Edition ไว้ดังนี้

1. พฤติกรรมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมภายในห้องเรียนของครู เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการจัดการห้องเรียน

2. ครูเป็นอาชีพที่มีความรับผิดชอบในบทบาทการเป็นผู้นำในการสั่งสอน ซึ่งเกี่ยวข้องกับเทคนิควิธีการในงานด้านพฤติกรรมของนักเรียนอย่างมาก

3. ครูจะต้องมีการพัฒนาความคิดอย่างชัดเจนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการสอนและระเบียบวินัย ปัจจัยที่เป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนประพฤติในสิ่งที่พวกเขาต้องประพฤติ ความคาดหวังส่วนบุคคลสำหรับพฤติกรรมของนักเรียน และระบบการวางแผนในการจัดการกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมซึ่งมีอยู่ในห้องเรียน โดยงานด้านพฤติกรรมนักเรียนเป็นงานที่มีอัตราส่วนที่สูงในห้องเรียน

4. ควรคำนึงถึงพฤติกรรมที่เหมาะสมของนักเรียน ก่อนจะมีการวางแผนเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการจัดการห้องเรียน

จากหลักการจัดการห้องเรียนข้างต้น เป็นสิ่งซึ่งครูสามารถนำมาใช้เป็นหลักสำหรับยึดถือ เพื่อให้การปฏิบัติในการจัดการห้องเรียนมีประสิทธิภาพ สามารถช่วยเสริมสร้างให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนและดำรงไว้ซึ่งสภาพและบรรยากาศของห้องเรียนที่ดี

3. การจัดการห้องเรียนที่เกี่ยวกับกฎและกระบวนการของห้องเรียน

กฎและกระบวนการเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการห้องเรียน การจัดการห้องเรียนที่ดีและมีประสิทธิภาพย่อมไม่ละเลยซึ่งกฎและกระบวนการ ดังคำกล่าวของ เอฟเวิร์ทสัน (Evertson, 2540 : 13) ที่ว่า “กฎและกระบวนการมีความจำเป็นที่จะใช้ในการจัดการห้องเรียนอย่างขาดมิได้”

เพราะทั้งกฎและกระบวนการจะมีส่วนช่วยให้ทั้งครูและนักเรียน สามารถที่จะดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ได้อย่างราบรื่นและบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนได้สูงสุด

ความหมายของกฎของห้องเรียน

กฎของห้องเรียน หมายถึง ความคาดหวังในพฤติกรรมของนักเรียนเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของห้องเรียน สิ่งสำคัญ คือ พฤติกรรมของนักเรียนแต่ละคนจะต้องมีแนวโน้มเป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อพยายามหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่จะทำให้เกิดปัญหาและความยุ่งยากภายในห้องเรียน (Burden, 1995 : 107-108)

กฎของห้องเรียน หมายถึง การให้แนวทางแก่นักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมทั้งหมดตามความคาดหวังของห้องเรียน เพื่อช่วยจัดการสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ให้เดินไปอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ (Levin, 1996 : 130)

กฎของห้องเรียน หมายถึง ความคาดหวังที่กำหนดเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียน ทั้งยังเป็นแนวทางในการปฏิบัติทั้งในด้านการสอนของครูและการเรียนของนักเรียน (Evertson, 2540 : 13)

กฎของห้องเรียน หมายถึง การดำเนินการเรียนการสอนที่เป็นไปด้วยสภาพของร่างกายและจิตใจที่ปลอดภัยในสภาพแวดล้อมซึ่งอำนวยความสะดวกให้การจัดการห้องเรียนได้ผลและมีประสิทธิภาพ (อุทุมพร พรายอินทร์, 2542 : 55)

จากความหมายของกฎของห้องเรียนดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า กฎของห้องเรียน หมายถึง ความคาดหวังในพฤติกรรมของนักเรียนที่ถูกกำหนดขึ้นภายในห้องเรียน เพื่อใช้ในการป้องกันพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน และช่วยจัดการบรรยากาศของห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเภทของกฎของห้องเรียน

ดีจูลิโอ (Digulio, 2545 : 41-52) ได้กล่าวถึงประเภทของกฎของห้องเรียนไว้ในหนังสือ Positive Classroom Management ซึ่งแปลโดยสถาบันการแปลหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งระบุว่ากฎนั้นมี 2 ประเภท ดังนี้

1. กฎเชิงปฏิกิริยา (Reactive Rules) กฎซึ่งไม่ได้ทำให้เกิดการเรียนรู้ เป็นกฎที่เน้นการข่มขู่และการลงโทษ ซึ่งกฎประเภทนี้จะมีผลหลังจากที่เหตุการณ์ได้เกิดขึ้นแล้ว การนำกฎเหล่านี้มาใช้ข่มขู่ว่าจะมีการลงโทษ ไม่สามารถป้องกันพฤติกรรมที่ไม่ดีได้ เปรียบเสมือนระเบิดเวลาที่ต้องเฝ้า

รอกอยการเริ่มละเมิดกฎก่อนแล้วค่อยจัดการกับสิ่งที่เกิดขึ้นทีหลัง ดังในกรณีที่มีการใช้กฎหมายในการพิจารณาตัดสินคดีต่างๆ ได้ก็ต่อเมื่อมีเหตุการณ์ที่ชวนให้สงสัยว่ามีเรื่องซึ่งผิดกฎหมายได้เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งภายในโรงเรียนตลอดทั้งในส่วนของห้องเรียนเอง การใช้กฎเชิงปฏิบัติการเป็นสิ่งซึ่งไม่เหมาะสม เพราะโรงเรียนจะปฏิบัติอย่างไรกับนักเรียนที่โรงเรียนตัดสินว่าเขาเป็นอาชญากร

2. กฎเชิงรุก (Proactive Rules) กฎที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ เป็นกฎซึ่งไม่ใช้การลงโทษ หลีกเลี่ยงการจัดการห้องเรียนที่ไม่ปรานีต่อนักเรียน และไม่มี การลงโทษผู้กระทำผิด แต่จะสร้างชุมชนห้องเรียนขึ้นมาแทน โดยใช้กฎเป็นเครื่องมือช่วยสร้างข้อตกลงพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมเบื้องต้นก่อนที่จะเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มิใช่ตั้งกฎหลังจากเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมขึ้นแล้ว ครูที่มีประสบการณ์และประสบความสำเร็จจะเริ่มต้นด้วยการอภิปรายก่อน แล้วจึงตั้งกฎ โดยกฎที่พัฒนามาตามแนวทางนี้จะทำให้เกิดผลได้มากและมีพลัง เพราะมีสภาพที่ส่งเสริมการปฏิบัติแทนที่จะเป็นการตอบโต้ ทั้งยังมีลักษณะที่เรียกได้ว่า เป็นความเข้าใจพื้นฐาน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงสภาพห้องเรียนทุกรูปแบบ นับตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมหาวิทยาลัย

จากประเภทของกฎดังที่กล่าวมา มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับครูที่จะเลือกใช้ โดยพิจารณาถึงข้อควรคำนึงต่างๆ ในการมีกฎ ในการใช้กฎ หรือในการให้ได้รับผลที่เกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามกฎ ซึ่งทั้งนี้จะต้องสามารถป้องกันพฤติกรรมที่เป็นปัญหา โดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวกับระเบียบวินัยในห้องเรียนของนักเรียนได้ เพื่อช่วยจัดการบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน โดยมิให้นักเรียนต้องได้รับความอับอายหรือเจ็บปวดอันเป็นผลมาจากการลงโทษหรืออยู่ที่จะลงโทษ

การพิจารณาความต้องการมีกฎเพื่อการสร้างกฎของห้องเรียน

การสอนและการเรียนรู้ มีความเกี่ยวข้องปฏิสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อนภายใต้เงื่อนไขของกิจกรรมการเรียนรู้ จึงไม่สามารถที่จะปฏิเสธได้ว่า ครูกับนักเรียนก็มีความเกี่ยวข้องปฏิสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อนภายใต้เงื่อนไขของกิจกรรมการเรียนรู้เช่นเดียวกัน ดังนั้น เมื่อมีการพิจารณาถึงความต้องการมีกฎของห้องเรียน ครูกับนักเรียนจึงมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ด้วย ดังที่เบอร์เดน (Burden, 1995 : 108) ได้กล่าวไว้ว่า ครูและนักเรียนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในความต้องการมีกฎของห้องเรียน เพราะกฎของห้องเรียนจะช่วยชี้แนวทางสำหรับการมีพฤติกรรมที่เหมาะสมของนักเรียน เพื่อให้การเรียนการสอนมีความเป็นไปได้ด้วยดี ซึ่งกฎของห้องเรียนที่ดีจะต้องสามารถใช้ได้จริง มีความยุติธรรมและมีเหตุผลรองรับการตัดสินใจในความต้องการมีกฎ ซึ่งสามารถดำเนินการได้ โดยจัดให้มีการประชุมร่วมกันภายในห้องเรียนระหว่างครูกับนักเรียน เพื่อให้ได้กฎของห้องเรียนตามที่แต่ละฝ่ายต้องการ

โดยแนวทางหนึ่งในการสร้างบรรยากาศของห้องเรียนที่ดี นั่นคือ การบูรณาการเข้ากับกฎของห้องเรียน กล่าวคือ การได้มาซึ่งกฎของห้องเรียน จะต้องสร้างการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการพัฒนากฎของห้องเรียนขึ้นมา เมื่อนักเรียนเริ่มเขียนกฎ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับกฎ และผลที่เกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามกฎ นักเรียนก็จะเกิดความรู้สึกที่ว่า “เขาเป็นเจ้าของกฎ” เป็นผู้ที่มีอำนาจในการวางกฎด้วยตัวของเขาเอง พัฒนาการของความรู้สึกภาคภูมิใจก็จะเกิดขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นการสร้างหรือวางรากฐานสำหรับการเรียนรู้สังคมประชาธิปไตยซึ่งมีความหลากหลายทั้งเหมือนและแตกต่างกันไป (Creating Classroom Rules, 2004 : Online) ในการพิจารณาความต้องการมีกฎของห้องเรียนนั้น จะต้องคำนึงถึงแนวความคิดดังนี้

1. ครูมีสิทธิได้รับการปกป้องในการสอน
2. นักเรียนมีสิทธิได้รับการปกป้องในการเรียน
3. ร่างกายและจิตใจของนักเรียนได้รับการปกป้องให้เกิดความปลอดภัย
4. ทรัพย์สินต่างๆ ได้รับการปกป้อง

หรือสามารถใช้คำถามข้างล่างนี้ถามน่านักเรียนก็ได้ ซึ่งความคิดหรือคำตอบที่ได้จากคำถาม สามารถนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการตั้งกฎของห้องเรียน ซึ่งนำต้นตอสำหรับนักเรียนตลอดทั้งยังเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่ความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับกฎของห้องเรียนอีกด้วย

1. ทำไมพวกเราจึงต้องการกฎ
2. ทำอย่างไรกฎจึงจะช่วยให้พวกเราปลอดภัย
3. คนทุกคนต้องการกฎใช่หรือไม่
4. อะไรจะเกิดขึ้นหากทุกคนมีกฎที่เหมือนกัน
5. อะไรจะเกิดขึ้นหากทุกคนมีกฎที่แตกต่างกัน
6. ใครเป็นคนตัดสินใจว่ากฎควรจะเป็นอย่างไร

(Creating Classroom Rules, 2004 : Online)

หรือสามารถใช้คำถามในลักษณะต่อไปนี้

1. นักเรียนต้องการให้ครูปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างไร
2. นักเรียนต้องการให้ครูปฏิบัติต่อนักเรียนคนอื่นๆ อย่างไร
3. นักเรียนคิดอย่างไรหากครูต้องปฏิบัติต่อนักเรียน
4. เราจะปฏิบัติต่อกันอย่างไรเมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น

(Establishing Classroom Rules, 2004 : Online)

เมื่อมีการตัดสินใจในความต้องการมีกฎของห้องเรียนแล้ว ครูจะต้องพิจารณาถึงแนวทางที่จะดำรงไว้ซึ่งสภาพของการสอนและสภาพแวดล้อมที่ครูต้องการด้วย โดยปัจจัยทั้งหมดที่ประกอบ การพิจารณา คือ ปัจจัยด้านจิตวิทยาการศึกษา อายุและวุฒิภาวะของนักเรียน กฎและความคาดหวัง ของโรงเรียน ตลอดจนสภาพบรรยากาศต่างๆ และสุดท้ายคือต้องคำนึงถึงความสมเหตุสมผลของ ปัจจัยทั้งหมด

เลวิน (Levin, 1996 : 130-131) ได้กล่าวไว้ในหัวข้อ “กฎกับความต้องการ” ว่า โรงเรียน และห้องเรียนโดยทั่วไปเป็นสถานที่ที่มีความจำเพาะเจาะจงและมีความเป็นพลวัตร การสอนและการเรียนรู้เกี่ยวข้องกันอย่างซับซ้อน ในการมีปฏิสัมพันธ์กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และลักษณะนิสัย หนึ่งของมนุษย์ คือ มีความไวสูงมากในการที่จะรับรู้เงื่อนไขในสถานการณ์ต่างๆ และจะมีการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขต่างๆ เหล่านั้น เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น กฎจึงมีความจำเป็น เพราะ กฎจะให้แนวทางสำหรับพฤติกรรมทั้งหมดที่ต้องการให้มีขึ้น กฎจะช่วยในการจัดการสิ่งแวดล้อม ในการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ โดยครูไม่ต้องออกแรงมากในการที่จะควบคุม นักเรียน

อีกทั้งกฎที่มีขึ้นจะต้องแน่ใจได้ว่า “ต้องมีผลกับพฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียน” กฎ ที่ต้องการจึงต้องครอบคลุมพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในห้องเรียน มีความเป็นไปได้ในการใช้งาน ซึ่งการ ได้มาของกฎ จึงต้องอาศัยการสังเกตเฝ้ามองพฤติกรรมสำคัญๆ ของนักเรียน โดยอาศัยเวลาส่วน หนึ่งจากการสอนของครู ซึ่งการเฝ้ามองและสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนนั้น จะต้องระบุให้ได้ว่า พฤติกรรมใดที่ควรหรือไม่ควรปฏิบัติ หากกฎสามารถระบุได้ดังที่กล่าวมา ความเป็นธรรมชาติของกฎ ก็จะมีมากขึ้น สามารถนำมาใช้ได้จริง และอยู่บนพื้นฐานของความจำเป็นที่สามารถอธิบายได้ถึง ความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของห้องเรียน

ดังนั้นก่อนที่จะมีการประชุมครั้งแรกในห้องเรียน ครูจะต้องพิจารณาคำถามต่อไปนี้อย่าง จริงจังว่า “พฤติกรรมอะไรของนักเรียนที่สามารถเกิดขึ้นในห้องเรียน โดยที่ไม่มีปัญหาระเบียบวินัย ตามมา” ซึ่งกฎของห้องเรียนที่ถูกพัฒนามาขึ้นนั้น จะต้องสอดคล้องและสามารถหยุดยั้งปัญหา อีกทั้งยัง ต้องเหมาะสมกับพฤติกรรมและสามารถอธิบายถึงความจำเป็นที่จะต้องมีกฎได้

ลักษณะการใช้ภาษาของกฎของห้องเรียนที่ดี

การมีกฎของห้องเรียน เพื่อช่วยป้องกันพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน มีบรรยากาศ ในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนการสอนเพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาถึงลักษณะของกฎด้วยว่า กฎที่ดี นอกจากจะครอบคลุมพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในห้องเรียน มีความเป็นไปได้ในการใช้งาน มีความ

เป็นธรรมชาติ สามารถนำมาใช้ได้จริง โดยคำนึงถึงปัจจัยด้านจิตวิทยาการศึกษา อายุและวุฒิภาวะ ของนักเรียน กฎและความคาดหวังของโรงเรียน ซึ่งต้องอยู่บนพื้นฐานของความจำเป็นที่สามารถ อธิบายได้ถึงความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของห้องเรียน สภาพบรรยากาศต่างๆ ดังที่ได้กล่าว มาแล้วข้างต้น หากแต่ยังต้องพิจารณาถึงลักษณะการใช้ภาษาของกฎด้วยว่า ควรมีลักษณะอย่างไร เพราะการใช้ภาษาของกฎที่ดีมีความเหมาะสมนั้น จะทำให้การใช้กฎของห้องเรียนมีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น ซึ่งอุทุมพร พรายอินทร์ (2542 : 56-58) ได้กล่าวอธิบายถึงลักษณะการใช้ภาษาของกฎที่ดีว่า กฎควรต้องมีการเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรที่มีความชัดเจน เป็นภาษาที่สมบูรณ์ สามารถเข้าใจ และจดจำได้ง่าย ประโยคที่เขียนควรมีความยืดหยุ่น โดยการพัฒนาและเขียนขึ้นอย่างเหมาะสม เช่น ควรเป็นสิ่งที่เป็น ควรเป็นสิ่งที่มีเหตุผล ตรงกับระดับพัฒนาการทางสติปัญญาและจริยธรรมของ นักเรียนและควรเป็นวิธีการหรือภาษาทางบวก

ดังนั้น การใช้ภาษาของกฎจึงควรต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ดังที่กล่าวมา เพื่อให้นักเรียนซึ่ง เป็นผู้ปฏิบัติตามกฎมีความเข้าใจในกฎ ในพฤติกรรมที่ถูกคาดหวังจากกฎ เพื่อให้กฎของห้องเรียน เป็นกฎที่มีประสิทธิภาพต่อไป

การสอนและการทบทวนกฎของห้องเรียน

เบอร์เดน (Burden, 1995 : 112) กล่าวว่าไว้ว่า การใช้การอภิปรายกฎของห้องเรียนมีแนวโน้ม ที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในกฎและสามารถนำไปสู่การจดจำกฎได้ ดังนั้น ในการสอนกฎ และการทบทวนกฎของห้องเรียน ครูจึงควรใช้การอภิปรายเป็นหลัก โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้

1. การวางแผน เป็นขั้นตอนของการเตรียมการเพื่อนำไปสู่ขั้นต่างๆ ซึ่งควรเริ่มดำเนินการ ในครั้งแรกที่มีการประชุมในห้องเรียน โดยครอบคลุมประเด็นสำคัญ คือ การอภิปรายกฎ การให้ ตัวอย่างและการสาธิตกฎ การอภิปรายถึงผลที่เกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามกฎ การบรรจุ กฎเป็นข้อผูกพันที่เคร่งครัดและการทบทวนกฎ ซึ่งควรมีการเน้นย้ำไปมาเพื่อให้นักเรียนสามารถ ประยุกต์ใช้กฎในลักษณะที่แตกต่างกันได้ เช่น ในกิจกรรมกลุ่มใหญ่ กิจกรรมกลุ่มย่อย กิจกรรม ในห้องปฏิบัติการ และกิจกรรมเป็นรายบุคคล การใช้เวลาในช่วงนี้ครูต้องพยายามให้นักเรียนเกิด ความเข้าใจที่ชัดเจน

2. การอภิปรายกฎ โดยกำหนดให้มีการประชุมในห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึง ความสำคัญของการมีกฎ สามารถจดจำกฎได้อย่างมีเหตุผล ตลอดจนสามารถปฏิบัติตามกฎได้และ ไม่มีการต่อต้านกฎที่มีขึ้นในห้องเรียน (Burden, 1995 : 112-113) ซึ่งชาร์ล และคณะ (Charles, et.al, 2543 : 157-161) ได้อธิบายแนวคิดของ เนลเสน (Nelsen) ล็อตต์ (Lott) และเกลอ (Glur) ที่ใช้ในการ ประชุมในห้องเรียน เพื่อให้การอภิปรายกฎเป็นไปได้อย่างดี นั่นคือ ต้องมีการสร้างบรรยากาศให้

นักเรียนทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันในการพูดและการรับฟัง ต้องเริ่มต้นด้วยคำพูดที่สร้างสรรค์สร้างความรู้สึกที่ดีต่อกัน มีการผลัดเปลี่ยนกันพูดและตั้งใจฟังคนอื่นพูด โดยครูต้องพยายามอธิบายให้นักเรียนเข้าใจในความแตกต่างของบุคคล นั่นคือ นักเรียนแต่ละคนอาจมีความคิดไม่เหมือนกันได้ ซึ่งการอภิปรายถกเถียงร่วมกันระหว่างนักเรียนกับนักเรียนและครูนั้น จะส่งผลให้นักเรียนเกิดความรู้สึกของการเป็นเจ้าของกฎ เป็นผู้มีส่วนในการวางกฎของตนเอง ซึ่งทำให้พัฒนาการของความรู้สึกภาคภูมิใจเกิดขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการเรียนรู้สังคมประชาธิปไตยซึ่งมีความหลากหลายที่มีทั้งความเหมือนและความต่างปะปนกันไป อีกทั้งยังได้รับประสบการณ์จากการแก้ปัญหา หากมีนักเรียนบางคนแสดงความไม่เห็นด้วยหรือมีความเห็นขัดแย้งในการอภิปรายกฎ

3. การให้ตัวอย่างและการสาธิตกฎ โดยการใช้คำพูดและท่าทางในการสื่อความหมายถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้ชัดเจน เช่น ครูบอกว่าให้นักเรียนอยู่กันให้เรียบร้อย ครูต้องอธิบายคำว่า “เรียบร้อย” ว่า หมายถึงอะไรให้นักเรียนเข้าใจ ซึ่งได้แก่ การที่นักเรียนนั่งที่เก้าอี้ของตนเอง โดยไม่มีการคุย ตั้งใจทำงานให้เสร็จสมบูรณ์ หรือในบางพฤติกรรมหรือกิจกรรมที่มีความซับซ้อนครูก็สามารถใช้การสาธิต เพื่อทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจที่ดียิ่งขึ้นได้ ซึ่งในการสาธิตหากเป็นไปได้ควรให้นักเรียนได้มีโอกาสสาธิตเอง (Everston, 2540 : 54)

4. การอภิปรายผลที่เกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามกฎ โดยผลที่เกิดขึ้นจะต้องมีความเหมาะสม รูปแบบของผลที่เกิดขึ้นจะต้องสามารถประยุกต์ใช้ได้กับทั้งนักเรียนที่ปฏิบัติตามและไม่ปฏิบัติตามกฎ ซึ่งบ่อยครั้งที่ครูจะให้ความสำคัญกับรูปแบบของกฎมากกว่าผลที่เกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามกฎ โดยสิ่งที่จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้หรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับผลที่เกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามกฎ คือ สถานการณ์ในห้องเรียนจะต้องมีส่วนร่วมสภาพที่ชัดเจนระหว่างเหตุและผล จนสามารถอธิบายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจากการมีพฤติกรรมที่ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามกฎได้ (Levin, 1996 : 130-131) ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นนี้จะไปใน 2 ลักษณะดังนี้

4.1 ผลที่เกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามกฎ ซึ่งเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่ได้ถูกกำหนดให้เกิดขึ้นโดยห้องเรียน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลซึ่งเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ อันได้แก่ ผลที่ดี เช่น นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ดีเนื่องด้วยตั้งใจฟังขณะที่ครูสอน นักเรียนเป็นที่ยอมรับของครูและเพื่อนนักเรียนด้วยกันเนื่องด้วยเป็นคนที่มีจุดจําไพเราะและสุภาพ ส่วนผลที่ไม่ดี เช่น คะแนนการทดสอบของนักเรียนได้น้อยเนื่องด้วยความล้าหลังในการเรียน งานที่ได้รับมอบหมายหรือหนังสือเรียนของนักเรียนสูญหายเนื่องด้วยการไม่ใส่ใจ โครงการที่นักเรียนทดลองเสียหายเนื่องด้วยการใช้เครื่องมือในการทดลองไม่ถูกต้องตามวิธีการใช้ และถูกขบถเหล่านั้นหาบบนหลังคาของโรงเรียนเนื่องด้วยวิธีการเล่นของนักเรียนหรือสถานที่เล่นไม่เหมาะสม เป็นต้น ซึ่งหากปล่อยให้ผลที่ไม่ดีนั้นเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยไม่มีการจัดการที่เหมาะสมแล้ว ก็ย่อมส่งผล

กระทบแก่ชีวิตของนักเรียนอย่างใหญ่หลวง ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เช่น ไม่สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้นได้ ไม่สามารถสอบสัมภาษณ์เพื่อเข้าทำงานได้ เนื่องด้วยนักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและผลการเรียนไม่ดี (Levin, 1996 :131-133)

4.2 ผลที่เกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามกฎ ซึ่งเกิดขึ้นโดยการกำหนดให้มีขึ้นภายในห้องเรียน เป็นการกำหนดสิ่งให้นักเรียนจะได้รับจากการที่นักเรียนปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามกฎ ประกอบด้วย ผลซึ่งเป็นแรงเสริมทางสังคม เช่น การพูดการเขียนของครูที่มีต่อนักเรียน ได้แก่ ถูกต้อน ดินมาก ขอบขอบใจ เก่งมาก ขอชื่นชม เป็นต้น การแสดงออกทางหน้าตาท่าทางหรือภาษากายของครูที่มีต่อนักเรียน ได้แก่ การสัมผัส ตบไหล่เบาๆ อิม พักหน้า ยกหัวแม่มือ เดินเข้าไปใกล้ๆ สบตา เป็นต้น หรือ การให้นักเรียนได้รับสิทธิพิเศษต่างๆ จากครู ได้แก่ การนั่งใกล้ครู การเป็นผู้ช่วยครู การดูแลสัตว์เลี้ยง การเล่นเกมส์ การยกเว้นการทดสอบ การยกเว้นการบ้าน การเล่นเกมกีฬาที่ชอบ การอ่านหนังสือที่ชอบ เป็นต้น และผลที่เป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถจับต้องได้ เช่น ปากกา สี ดินสอ หนังสือ สมุด ขนมหวี เครื่องหมายต่างๆ ประกาศนียบัตร โปสการ์ด อรรถาการ (ตะแนน ดาว ตั่ว) เป็นต้น ซึ่งที่กล่าวมาเป็นผลที่เกิดจากการปฏิบัติตามกฎของนักเรียน แต่ถ้านักเรียนไม่ปฏิบัติตามกฎ ซึ่งถือเป็นการฝ่าฝืนกฎ ผลที่ได้รับย่อมเป็นไปในลักษณะที่ตรงกันข้าม เช่น หากนักเรียนฝ่าฝืนกฎ 1 ครั้ง นักเรียนอาจได้รับการเตือนจากครู ฝ่าฝืน 2 ครั้ง นักเรียนถูกแยกให้ไปนั่งทำงานตามลำพัง 5 นาที ฝ่าฝืน 3 ครั้ง นักเรียนต้องอยู่ในห้องหลังเลิกเรียน 5 นาที ฝ่าฝืน 4 ครั้ง ผู้ปกครองของนักเรียนถูกเรียกมาพบครูที่โรงเรียน และหากนักเรียนฝ่าฝืน 5 ครั้ง นักเรียนต้องถูกส่งตัวไปพบกับครูใหญ่ (Burden, 1995 : 111-112)

การใช้ผลที่เกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามกฎนั้น ต้องพยายามใช้อย่างมีเหตุผล โดยให้โอกาสนักเรียนได้เลือกว่าเขาจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเขาอย่างไร ไปในทิศทางไหน ซึ่งเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพที่จะทำให้เกิดความรับผิดชอบในพฤติกรรมของเขาเองอย่างเหมาะสมสำคัญที่สุด คือ ต้องไม่พยายามใช้วิธีการลงโทษกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เพราะการลงโทษจะทำให้ให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ที่เจ็บปวด ซึ่งจากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การลงโทษจะสามารถหยุดยั้งพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้ชั่วคราวเท่านั้น สุดท้ายแล้วพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเหล่านั้นก็ยังคงอยู่ เพียงแต่รอวันเวลาที่จะแสดงออกมามีเท่านั้น ซึ่งอาจจะรุนแรงกว่าเดิม (Levin, 1996 : 134)

5. การบรรจุกฎเป็นข้อผูกพันที่เคร่งครัด หลังจากผ่านขั้นตอนต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สิ่งทีแสดงว่านักเรียนเข้าใจกฎหรือไม่ คือ พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกมามีว่าเขาสามารถปฏิบัติตามกฎนั้นได้มากน้อยเพียงใด แม้อาจมองเป็นคนละส่วนกันระหว่างความเข้าใจในกฎกับการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามกฎ หากแต่ต้องยอมรับด้วยว่า ความเข้าใจนั้นก็พื้นฐานของการปฏิบัติที่ถูกต้อนหรือไม่ถูกต้อน จนบางครั้งสิ่งที่ปฏิบัติไม่ถูกต้อนเนื่องด้วยความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง

เลยดูมองว่าไม่ได้ปฏิบัติก็มี ซึ่งสามารถตรวจสอบได้โดยการที่ให้นักเรียนคัดลอกกฎของห้องลงในกระดาษพร้อมกับเขียนความตระหนักของตนเองเกี่ยวกับกฎลงไปด้วย ตลอดทั้งความเข้าใจของตนเองที่มีต่อกฎ เสร็จแล้วจึงส่งให้ครูได้พิจารณา เพื่อให้ข้อเสนอแนะแล้วส่งให้นักเรียนทำการปรับปรุงแก้ไข แล้วทำการคัดลอกออกเป็น 2 ชุด โดยชุดที่หนึ่งให้นักเรียนเก็บไว้ ส่วนชุดที่สองเก็บไว้กับครู เพื่อให้สามารถตรวจสอบซึ่งกันและกันได้ระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งจะทำให้กฎนั้นเป็นข้อผูกพันที่เคร่งครัดสำหรับการปฏิบัติของนักเรียน (Burden, 1995 : 116)

6. การทบทวนกฎ เป็นขั้นตอนของการเตือนเพื่อให้เกิดการระลึกถึงกฎของห้องเรียนและสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องมีการทบทวนอย่างสม่ำเสมอและบ่อยครั้ง โดยเฉพาะช่วงแรกๆ ของการใช้กฎ เช่น ในสัปดาห์แรกควรมีการทบทวนทุกวัน สัปดาห์ที่สองควรมีการทบทวน 2-3 ครั้ง ซึ่งการทบทวนในสัปดาห์หรือสองสัปดาห์แรกมีประโยชน์ เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสในการประเมินและตัดสินใจในเรื่องความต้องการในการแสดงพฤติกรรม เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพฤติกรรมของตนเอง หากพฤติกรรมนั้นก่อปัญหาโดยการฝ่าฝืนกฎ จากนั้นจึงมีการทบทวนอีกประมาณเดือนละ 2-3 ครั้ง และสุดท้ายคือควรมีการทบทวนอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี โดยครูต้องพิจารณาเงื่อนไขของระยะเวลาที่เหมาะสมในการทบทวนเอง (Burden, 1995 : 116)

การสอนและการทบทวนกฎของห้องเรียน เป็นขั้นของการปฏิบัติที่มีความสำคัญยิ่ง โดยเริ่มต้นจากการวางแผน ซึ่งเป็นขั้นของการเตรียมการเพื่อนำไปสู่การอธิบายกฎ การให้ตัวอย่างและการสาธิตกฎ การอธิบายถึงผลที่เกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามกฎ การบรรจุกฎเป็นข้อผูกพันที่เคร่งครัด และการทบทวนกฎ โดยทุกขั้นตอนมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความเข้าใจในกฎให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน ซึ่งประสิทธิภาพของการใช้กฎจะมีมากน้อยเพียงใด ปัจจัยเรื่องความเข้าใจเป็นพื้นฐานซึ่งไม่อาจละเลยได้ นั่นคือ ครูต้องแน่ใจว่า ความเข้าใจในกฎได้เกิดขึ้นแก่นักเรียนทุกคนแล้วอย่างแท้จริง

ตัวอย่างกฎของห้องเรียน

กฎของห้องเรียนซึ่งปรากฏในแต่ละโรงเรียน อาจมีความเหมือนกันหรือแตกต่างกันได้ ทั้งนี้ โดยขึ้นอยู่กับลักษณะทางธรรมชาติของแต่ละโรงเรียน โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับนโยบายว่าด้วยเรื่องระเบียบวินัยของโรงเรียน ระดับชั้นเรียน ห้องเรียน อายุและวุฒิภาวะของนักเรียน พฤติกรรมตามธรรมชาติของนักเรียน กระทั่งปัจจัยอื่นๆ ซึ่งอาจมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย

ดังนั้น กฎของห้องเรียนจึงควรต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของควมมีเหตุผลและเหมาะสมกับปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมา เพื่อให้สามารถใช้กฎได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเอฟเวิร์ทสัน (Evertson, 2540 : 17-18) ได้ให้ตัวอย่างกฎที่ใช้ในห้องเรียนทั่วไป ซึ่งมีอยู่ 5 ข้อ พร้อมทั้งได้อธิบายเพิ่มเติมในรายละเอียดของกฎแต่ละข้อดังนี้

กฎข้อที่ 1 “สุภาพและช่วยเหลือคนอื่น”

โดยอธิบายเพิ่มเติมว่า อาจใช้คำพูดที่ต่างกันแต่มีความหมายเดียวกัน เช่น คำว่า “สุภาพ” ก็อาจใช้คำเหล่านี้แทนได้ คือ ขอโทษ ขอบคุณ ไม่ทะเลาะ ไม่พูดหยาบ ไม่รบกวนคนอื่น และ คำว่า “ช่วยเหลือคนอื่น” ก็อาจใช้คำเหล่านี้แทนได้ คือ ให้คิดถึงคนอื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา เอื้อเฟื้อ เป็นต้น

กฎข้อที่ 2 “เคารพในทรัพย์สินของคนอื่น”

โดยอธิบายเพิ่มเติมว่า กฎข้อนี้อาจจะรวมถึงการรักษาห้องเรียนให้สะอาดเรียบร้อย การช่วยกันเก็บเศษขยะ การคืนสิ่งของที่ยืมจากคนอื่น ไม่ขีดเขียนบน โต๊ะเรียน ไม่ใช่ของของคนอื่น โดยไม่ได้รับอนุญาต

กฎข้อที่ 3 “ตั้งใจฟังเมื่อคนอื่นพูด”

โดยอธิบายเพิ่มเติมว่า การใช้กฎข้อนี้ จะรวมถึงการป้องกันการตะโกน และการรบกวน การสอนของครู รวมถึงการตั้งคำถามและการใช้ข้อสังเกตต่างๆ เช่น ให้ยกมือก่อนและรอกจนกว่าจะได้รับอนุญาตจากครูให้พูด

กฎข้อที่ 4 “เคารพและสุภาพกับทุกคน”

โดยอธิบายเพิ่มเติมว่า กฎข้อนี้เป็นกฎทั่วไป ต้องทำความเข้าใจอย่างชัดเจนกับนักเรียนถึงความหมาย ซึ่งหมายรวมถึงการไม่ทำร้ายผู้อื่น ไม่ทะเลาะ ไม่พูดคำหยาบกับคนอื่น และคำว่า ทุกคนนั้น หมายถึงรวมถึงครูด้วย

กฎข้อที่ 5 “ปฏิบัติตามกฎของโรงเรียนทุกข้อ”

โดยอธิบายเพิ่มเติมว่า กฎข้อนี้เปิดโอกาสให้ครูได้อภิปราย ควบคุมดูแลนักเรียนในประเด็นต่างๆ ที่ตรงกับสิ่งที่ครูดำเนินการเกี่ยวกับนักเรียนนอกห้องเรียน เช่น ในสนาม ในโรงอาหาร เป็นการเตือนนักเรียนว่า กฎของโรงเรียนก็จำเป็นต้องใช้ในห้องเรียนในบางเรื่อง ซึ่งเกี่ยวข้องกันเช่นเดียวกันนอกห้อง นั่นคือ กฎทางข้อตกลง โรงเรียนจำเป็นต้องใช้ในสถานที่ต่างๆ หลายแห่งภายในโรงเรียน

นอกจากนี้ก็ยังมีความของห้องเรียนซึ่งใช้ในห้องเรียนของโรงเรียนในต่างประเทศ ดังเช่นที่โรงเรียนคาเธอร์ (Cather School, 2004 : Online) ซึ่งเป็นโรงเรียนในระดับประถมศึกษา ในนครชิคาโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นกฎที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทั่วไปของนักเรียนในห้องเรียน ดังนี้

- กฎข้อที่ 1 “ได้รับอนุญาตก่อนลุกจากที่นั่งหรือออกนอกห้อง”
- กฎข้อที่ 2 “ใช้ภาษาที่สุภาพ”
- กฎข้อที่ 3 “รับประทานอาหารหรือเครื่องดื่มในที่ที่จัดไว้”
- กฎข้อที่ 4 “แต่งกายสุภาพเรียบร้อย”

อีกทั้งยังมีชุดของกฎของห้องเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา (Classroom Rules : Elementary Level, 2004 : Online) ซึ่งปรากฏอยู่ในเว็บไซต์ชื่อว่า <http://www.teach-nology.com> โดยมีชุดของกฎ 4 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1

- กฎข้อที่ 1 “รักษามารยาทขณะที่ครูสอนหรือผู้อื่นกำลังเรียนรู้”
- กฎข้อที่ 2 “เคารพในสิทธิหรือทรัพย์สินของผู้อื่น”
- กฎข้อที่ 3 “เชื่อฟังคำแนะนำของครูทุกคน”
- กฎข้อที่ 4 “มีการเตรียมพร้อมสำหรับสิ่งต่างๆ รวมทั้งการบ้าน”

ชุดที่ 2

- กฎข้อที่ 1 “เคารพในตนเองและผู้อื่น”
- กฎข้อที่ 2 “ยกมือก่อนพูดในระหว่างที่มีการเรียนการสอน”
- กฎข้อที่ 3 “ฟังอย่างตั้งใจขณะที่ผู้อื่นพูด”
- กฎข้อที่ 4 “ปฏิบัติตามกฎของโรงเรียนทุกข้อ”

ชุดที่ 3

- กฎข้อที่ 1 “สุภาพ อ่อน โยนและมีความเคารพตลอดเวลา”
- กฎข้อที่ 2 “ทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างสมบูรณ์ เรียบร้อยและตรงต่อเวลา”
- กฎข้อที่ 3 “ลุกออกจากที่นั่งเมื่อมีความจำเป็นเท่านั้น”
- กฎข้อที่ 4 “ให้ระวังมือของตัวเอง”
- กฎข้อที่ 5 “ให้เงียบขณะเดินบนทางเดิน”
- กฎข้อที่ 6 “ปฏิบัติตามกฎของโรงเรียนทุกข้อ”

ชุดที่ 4

- กฎข้อที่ 1 “ปฏิบัติตามคำแนะนำ”
- กฎข้อที่ 2 “ทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างสมบูรณ์และตรงเวลา”
- กฎข้อที่ 3 “เคารพสมาชิกซึ่งเป็นเพื่อนร่วมห้อง”
- กฎข้อที่ 4 “ยกมือและรอนจนกระทั่งถูกเรียก”
- กฎข้อที่ 5 “หยุดทำงานที่ได้รับมอบหมายตรงเวลา”
- กฎข้อที่ 6 “เคารพในทรัพย์สินของผู้อื่น”
- กฎข้อที่ 7 “ทำทุกอย่างให้ดีที่สุดเสมอ”

ความหมายของกระบวนการของห้องเรียน

กระบวนการของห้องเรียน หมายถึง สิ่งที่ต้องทำหรือปฏิบัติเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง โดยมีขั้นตอนหรือการแนะนำที่ชัดเจนสำหรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างที่มีกิจกรรมต่างๆ ภายในห้องเรียน เพื่อให้สามารถจัดการกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน และสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยความราบรื่น (Levin, 1996 : 128-129)

กระบวนการของห้องเรียน หมายถึง แนวทางที่จะทำให้แต่ละงานในห้องเรียนดำเนินไปด้วยความสำเร็จ โดยเฉพาะงานต่างๆ ที่นักเรียนต้องปฏิบัติ ทั้งยังเป็นการป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเช่นเดียวกับกรณีของกฎ (Burden, 1995 : 116)

กระบวนการของห้องเรียน หมายถึง การอธิบายในสิ่งที่นักเรียนต้องปฏิบัติ โดยครูให้คำแนะนำแก่อย่างพฤติกรรมที่ถูกต้อง และมีการเสริมแรงแก่นักเรียนที่ปฏิบัติไปตามกระบวนการของห้องเรียนนั้น (Establishing Procedures, 2004 : Online)

จากความหมายของกระบวนการของห้องเรียน ดังกล่าวข้างต้น สามารถที่จะสรุปได้ว่ากระบวนการของห้องเรียน หมายถึง แนวทางที่จะทำให้แต่ละงาน กิจกรรม สิ่งที่ต้องทำ หรือที่ต้องปฏิบัติเป็นประจำภายในห้องเรียน ให้สามารถดำเนินไปอย่างมีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถป้องกันพฤติกรรมหรือจัดการกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน ทำให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในห้องเรียนเป็นไปด้วยความราบรื่น

กระบวนการต่างๆ ของห้องเรียน

กระบวนการของห้องเรียนนั้น มีหลายกระบวนการ โดยขึ้นอยู่กับกิจกรรม สิ่งที่ต้องทำ หรือที่ต้องปฏิบัติเป็นประจำภายในห้องเรียน ดังเช่นใน Establishing Procedures (2004 : Online) ซึ่งปรากฏอยู่ในเว็บไซต์ <http://para.unl.edu/para/Organization/lessons.html> ซึ่งได้กล่าวเอาไว้ถึง กระบวนการของห้องเรียน โดยครอบคลุมใน 4 กระบวนการ ดังนี้

กระบวนการทั่วไป

1. การเริ่มต้นคาบเรียน
2. การใช้อุปกรณ์และเครื่องมือ
3. การสิ้นสุดคาบเรียน

กระบวนการขณะนั่งทำงานและในขณะที่ครูสอน

1. การติดตามการนำเสนอด้วยความตั้งใจ
2. การมีส่วนร่วมของนักเรียน
3. กระบวนการนั่งทำงานของนักเรียน

กระบวนการในการทำงานกลุ่ม

1. การใช้วัสดุและสิ่งต่างๆ
2. การมอบหมายงานให้ทำเป็นกลุ่ม
3. จุดมุ่งหมายของนักเรียนและการมีส่วนร่วม
4. การเรียนรู้เป็นทีม

กระบวนการอื่นๆ

1. พฤติกรรมที่มีการขัดจังหวะ
2. การใช้อุปกรณ์พิเศษ
3. ความเป็นเจ้าของส่วนบุคคล

ส่วนเบอร์เดน (Burden, 1995 : 114-116) ได้กล่าวเอาไว้ถึง กระบวนการของห้องเรียน โดยครอบคลุมใน 5 กระบวนการ ดังนี้

กระบวนการในการใช้ห้องเรียน

1. โต๊ะครูและพื้นที่เก็บของของครู
2. โต๊ะนักเรียนและพื้นที่เก็บของของนักเรียน
3. ที่เก็บวัสดุอุปกรณ์สำหรับนักเรียนทุกคน
4. ที่สำหรับเหลาดินสอ ถังขยะ อ่างล้างมือ และที่ดื่มน้ำ
5. ห้องน้ำ
6. ศูนย์การเรียนรู้ พื้นที่สำหรับวางคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

กระบวนการเข้าหรือออกจากห้องเรียน

1. การเริ่มต้นเข้าห้องเรียน
2. การใช้ห้องพักผ่อน
3. การเปลี่ยนห้องเรียน
4. การออกจากห้องเรียน

กระบวนการในการออกจากห้องเรียนเพื่อไปยังสถานที่ต่างๆ

1. ห้องน้ำ ที่ดื่มน้ำ
2. ห้องสมุด ศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้
3. สำนักงานโรงเรียน
4. สนามเด็กเล่น
5. ร้านอาหาร
6. ตู้เก็บของ
7. สถานที่สำหรับหลบอันตราย ทางหนีไฟ

กระบวนการสำหรับกิจกรรมและการสอนในห้องเรียน รวมทั้งการนั่งทำงานรายบุคคล

1. การมีส่วนร่วมของนักเรียน
2. การใช้สัญญาณเพื่อความตั้งใจเรียนของนักเรียน
3. การพูดคุยกันของนักเรียน
4. การทำงานที่ได้รับมอบหมาย
5. การแจกจ่ายหนังสือ วัสดุและอุปกรณ์ต่างๆ แก่นักเรียน
6. การช่วยเหลือนักเรียน
7. การส่งงานที่ได้รับมอบหมาย
8. การทำงานให้เสร็จสมบูรณ์

9. การสร้างงาน

10. การลุกออกจากที่นั่ง

กระบวนการระหว่างการทำงานกลุ่มย่อย

1. ความพร้อมของห้องเรียน
2. วัสดุอุปกรณ์ที่กลุ่มต้องใช้
3. การเคลื่อนที่เข้าออกจากกลุ่ม
4. พฤติกรรมที่คาดหวังภายในกลุ่ม
5. พฤติกรรมที่คาดหวังภายนอกกลุ่ม

ส่วนเอฟเวิร์กชัน (Evertson, 2540 : 19-29) ได้กล่าวเอาไว้ถึง กระบวนการในห้องเรียน อีกทั้ง ยังได้อธิบายในรายละเอียดของแต่ละกระบวนการอย่างละเอียด ซึ่งจะเป็นประโยชน์มาก สำหรับการนำไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียนระดับประถมศึกษา โดยครอบคลุมใน 5 กระบวนการ ดังนี้

กระบวนการใช้ห้อง

1. โต๊ะครูและบริเวณที่เก็บของของครู คือ นักเรียนต้องไม่เคลื่อนย้ายสิ่งของบน โต๊ะครู และในที่เก็บของของครู โดยไม่ได้รับอนุญาต
2. โต๊ะนักเรียนและบริเวณที่เก็บของของนักเรียน คือ นักเรียนต้องไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ สิ่งของของเพื่อนทั้งที่โต๊ะและที่เก็บของของเพื่อน ครูต้องสอนให้นักเรียนจัดเก็บของของตนเอง ให้สะอาดมีระเบียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันศุกร์สัปดาห์
3. ที่เก็บของส่วนรวม คือ ของที่ใช้ร่วมกันบางอย่างจะเก็บไว้มุมหนึ่ง ในลิ้นชักหรือในตู้ ได้แก่ กรรไกร กระดาษ ไม้บรรทัด หนังสืออ่านประกอบ หนังสือค้นคว้า พจนานุกรม เป็นต้น ครูบางคนทำป้ายชื่อบอกที่เก็บสิ่งของดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน และแจ้งให้นักเรียนทราบว่า สิ่งต่างๆ ดังกล่าวจะใช้เมื่อไร และต้องขออนุญาตครูก่อนใช้หรือไม่
4. ที่ค้ำน้ำ อ่างล้างมือ ที่เหลาดินสอ กระบวนการทั่วไป คือ อนุญาตให้นักเรียนใช้สิ่ง ดังกล่าวทีละคน และต้องเป็นเวลาที่ครูไม่สอนหรือไม่พูดกับทุกคนในชั้น ครูบางคนให้นักเรียน ขออนุญาตครูก่อนค้ำน้ำหรือใช้อ่างล้างมือ ยกเว้นตอนพัก
5. ห้องน้ำ คือ หากมีห้องน้ำอยู่ในห้องหรือใกล้ห้องเรียน ครูจะอนุญาตให้นักเรียนใช้ ทีละคน โดยไม่ต้องขออนุญาตแม้ว่าครูกำลังสอน ในกระบวนการดังกล่าวต้องมีสัญญาณบอกให้ รู้ว่า ห้องน้ำกำลังมีคนใช้อยู่ด้วยสัญญาณใดๆ เช่น ไฟเขียว-แดง หรือโดยการเคาะประตูแล้วรอฟัง

คำตอบ และจำเป็นต้องให้นักเรียนทราบแนวปฏิบัติหลังจากการใช้ห้องน้ำแต่ละครั้ง เช่น ต้องราดน้ำหรือกดปุ่มน้ำ ต้องล้างมือ หรือต้องทำความสะอาดอ่างน้ำ เป็นต้น

กระบวนการ (แนวปฏิบัติ) ขณะนักเรียนนั่งทำงานที่โต๊ะเรียนและขณะครูสอน

กระบวนการและขั้นตอน (แนวปฏิบัติ) ดังกล่าวมีความสำคัญมาก เพราะเป็นขั้นตอนซึ่งกระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้น สิ่งสำคัญ คือ ต้องดึงความสนใจของนักเรียน โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วม และครูพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือนักเรียนเมื่อมีความจำเป็น ซึ่งการมีกระบวนการที่ดีจะสามารถช่วยป้องกันหรือลดสิ่งรบกวน หรือสิ่งดึงดูดความสนใจที่จะขัดขวางกิจกรรมหลักที่กำลังดำเนินอยู่ หรือรบกวนการเรียนรู้ของนักเรียน

1. ความสนใจหรือตั้งใจของนักเรียนขณะครูสอน คือ มีความจำเป็นที่ต้องกำหนดให้ชัดเจนว่า นักเรียนควรมีพฤติกรรมอย่างไรในเวลาที่ครูกำลังสอน ครูมีความคาดหวังให้นักเรียนหันหน้าไปหาครูและตั้งใจฟัง ซึ่งครูจะตั้งเป็นกฎของห้องเรียนไว้ เช่น นักเรียนตั้งใจฟังเมื่อครูหรือคนอื่นพูด และครูคาดหวังให้นักเรียนทุกคนนั่งที่โต๊ะให้เรียบร้อย ไม่ก่อกวนหรือรบกวนด้วยอาการใดๆ และบนโต๊ะนักเรียนจะต้องมีแต่หนังสือหรืออุปกรณ์ที่มีความจำเป็นสำหรับวิชาที่กำลังเรียนอยู่เท่านั้น

2. การมีส่วนร่วมของนักเรียน คือ ครูอาจจะต้องกำหนดกระบวนการที่จะส่งเสริมให้นักเรียนสามารถถามคำถาม อภิปราย หรือได้รับความช่วยเหลืออื่นๆ ในระหว่างที่ครูกำลังสอน หรือมีการอภิปราย โดยให้นักเรียนยกมือและรอก่อนว่าครูจะเรียกชื่อจึงจะสามารถอภิปรายหรือซักถามได้ ไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะอนุญาตนักเรียนให้ตะโกนตอบคำถาม หรือพูดจาก่อนที่จะยกมือและได้รับอนุญาตจากครู เพราะจะทำให้นักเรียนบางคนลวยโอกาสมากกว่านักเรียนคนอื่นๆ ที่จะตอบหรือพูด และอาจทำให้นักเรียนพูดในสิ่งที่ไม่เหมาะสมได้ ซึ่งบางครั้งอาจขัดขวางหรือรบกวนการเรียนการสอน การให้นักเรียนยกมือจึงเป็นการให้โอกาสที่เท่ากัน และครูอาจจะถามคำถามแก่นักเรียนที่ไม่ยกมือก็ได้ หากครูคิดว่ามีความจำเป็น การตอบพร้อมๆ กันโดยไม่ต้องยกมือก็สามารถทำได้ ถ้าครูต้องการให้ตอบคำถามบางลักษณะ แต่ทั้งนี้ก็ต้องมีกระบวนการ (ข้อตกลง) ที่ชัดเจนซึ่งนักเรียนและครูเข้าใจได้ตรงกัน เช่น การให้สัญญาณบางอย่างครูอาจพูดนำก่อนที่จะตั้งคำถามโดยใช้คำพูดว่า “นักเรียนทุกคน” หรืออีกประการหนึ่ง ครูอาจจะไม่ใช้วิธีการให้นักเรียนยกมือเนื่องเพราะในบางกิจกรรมจะทำให้เสียเวลาในการสอนการอภิปราย ครูก็ต้องบอกให้นักเรียนเข้าใจเป็นการล่วงหน้าว่าในกิจกรรมนี้ไม่ต้องยกมือเพื่อตอบคำถาม หากมีข้อควรระวังว่า การใช้วิธีการที่นักเรียนไม่ต้องยกมือนั้น ไม่ควรใช้ตอนเปิดเรียนใหม่ๆ เพราะนักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับระบบการยกมือก่อนที่จะตอบ

3. การคุยกันระหว่างนักเรียน คือ ต้องมีการห้ามการพูดคุยขณะที่ครูกำลังสอน แต่ขณะที่นักเรียนทำงาน ทำแบบฝึกหัด ก็สามารถอนุญาตให้นักเรียนคุยกันเบาๆ ได้ในเรื่องที่เกี่ยวกับบทเรียนที่กำลังเรียน โดยนักเรียนต้องรู้และเข้าใจคำว่า “พูดเบาๆ การห้ามคุย และคุยกันเบาๆ” ว่าพฤติกรรมควรเป็นเช่นไร โดยควรจะใช้กับนักเรียนในช่วงเดือนแรกของการเปิดเรียน แล้วให้นักเรียนลองปฏิบัติ แต่หากว่านักเรียนคนใดผิดกฎก็จะถูกตัดสิทธิบางอย่าง ตามที่ได้ตกลงกันไว้ ซึ่งปรากฏอยู่ในกฎของห้องเรียน

4. การขอรับความช่วยเหลือ คือ เมื่อนักเรียนนั่งทำงานที่โต๊ะและต้องการความช่วยเหลือจากครู ก็ให้นักเรียนยกมือโดยไม่ควรให้นักเรียนตะโกนหรือลุกเดินมาหาครูเอง เพราะจะทำให้เกิดความวุ่นวาย เมื่อนักเรียนคนใดยกมือขอความช่วยเหลือ ครูควรเดินไปที่นักเรียนหรืออนุญาตให้นักเรียนเดินมาหาครู หรือไปยังจุดใดๆ ที่ได้มีการตกลงกันไว้แล้วทีละคน เพื่อป้องกันนักเรียนมาล้อมโต๊ะครู หรือยื่นเข้าแถวยาวและส่งเสียงคุยกัน อันจะนำมาซึ่งความไม่สะดวกในการที่จะช่วยเหลือนักเรียนกันในรายบุคคล

5. การถูกออกจากโต๊ะ คือ ครูควรตกลงกับนักเรียนให้ชัดเจนว่า นักเรียนจะถูกจากโต๊ะได้ในเวลาใด เช่น ไปเหลาดินสอ ไปส่งงาน ไปปรับอุปกรณ์เมื่อจำเป็น และต้องเป็นช่วงที่ครูไม่พูดกับนักเรียนทุกคนในห้อง โดยให้นักเรียนลุกจากที่นั่งของตนเองทีละหนึ่งคนเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดความวุ่นวายเพราะการเดินไปเดินมาของนักเรียนในห้องเรียน

6. การทำงานของนักเรียน (ที่โต๊ะ) เสร็จสมบูรณ์ คือ ในบางครั้งจะมีนักเรียนหลายคนทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จก่อนที่จะเริ่มกิจกรรมในวิชาต่อไป ครูก็มักให้นักเรียนเหล่านี้ทำงานเพิ่มเติมหรืองานอื่นๆ ที่ทำหาย หรือให้นักเรียนเหล่านี้ช่วยงานต่างๆ ของห้องเรียน หรือใช้เวลาโดยอิสระที่จะเลือกอ่านหนังสือที่ตนเองชอบ หรือช่วยงานตามศูนย์กิจกรรมต่างๆ หรืออาจจะให้นักเรียนเหล่านี้ ช่วยสอนซ่อมเสริมหรือแนะนำช่วยเหลือเพื่อนนักเรียนคนอื่นๆ ที่ยังทำงานไม่เสร็จ และหากมีความจำเป็นต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ หรือเอกสารอื่นๆ เพิ่มเติม ครูก็ต้องจัดระบบการใช้ โดยให้นักเรียนได้เข้าใจถึงวิธีการใช้และการเก็บเข้าที่ด้วย อย่างไรก็ตามหากมีเด็กเกินจำนวนมากทำงานเสร็จก่อนเวลาที่กำหนด นั่นเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า งานที่ให้นักเรียนทำนั้นอาจจะง่ายเกินไป น้อยเกินไป ไม่เหมาะสมกับเวลา หรืออาจให้เวลามากเกินไปไม่เหมาะสมกับปริมาณและความยากของงานที่ทำ

กระบวนการในการเคลื่อนย้ายเข้าหรือออกจากห้องเรียน

1. การเริ่มต้นในแต่ละวัน คือ ครูควรมีการกำหนดกิจกรรมประจำวัน ซึ่งนำโดยครู พ่อที่ จะสามารถให้นักเรียนเริ่มต้นเข้าสู่ระบบของห้องเรียน กิจกรรมเริ่มต้นดังกล่าวไม่ควรใช้เวลานาน

และไม่ต้องอธิบายละเอียดนัก เช่น การสนทนา ซักถาม การร้องเพลงชาติ สวดมนต์ หรืออาจเป็นกิจกรรมบางอย่างของโรงเรียน หรือเรื่องอื่นๆ ที่น่าสนใจ เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียน ได้พูดคุยกันก่อนที่จะมีการเริ่มการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการอ่่วงเวลาให้นักเรียนที่มาสายมาทันเวลาที่มีการเรียนการสอน และบางครั้งครูอาจแจกแบบฝึกหัดที่ตรวจแล้วคืนให้แก่ักเรียน หรือการรวบรวมสิ่งของบางอย่างที่ครูสั่งให้นักเรียนนำมาจากบ้านก็สามารถทำได้

2. การออกจากห้องเรียน คือ ในแต่ละวันนักเรียนจะออกจากห้องเรียนหลายครั้ง เช่น ออกไปพักรับประทานอาหาร ไปเรียนพลศึกษา ดนตรี หรือวิชาอื่นๆ ครูมักจะให้นักเรียนเก็บสิ่งของให้เรียบร้อย แล้วให้เข้าแถวโดยไม่ว่าเสียงดัง หรืออาจจะให้ยืนเป็นแถวข้าง โต๊ะของตนเอง แต่ต้องตกลงให้ชัดว่า ขณะเข้าแถวจะต้องปฏิบัติอย่างไร เช่น ครูบางคนให้นักเรียนแต่ละคนเอามือไปหลังจับกันไว้ ครูบางคนให้เอามือแนบไว้ตรงๆ ข้างลำตัวและจัดให้มีคนนำแถว ขณะเดินไปนั้น ทุกคนต้องเงียบเสียง เพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนห้องเรียนห้องอื่น ซึ่งกำลังมีการเรียนการสอนอยู่ ส่วนกิจกรรมบางอย่างที่กำหนดอย่างปัจจุบันทันด่วน ซึ่งนักเรียนจะต้องออกจากห้องเรียนทันที ครูก็ควรมีข้อตกลงเรื่องระเบียบเช่นเดียวกัน

3. การกลับเข้าห้องเรียน คือ เมื่อนักเรียนจะกลับเข้าห้องเรียน ครูก็ต้องวางระเบียบ ได้แก่ ต้องเดินเข้าห้องอย่างเงียบๆ เข้าไปนั่ง ณ ที่นั่งของตนเอง แต่หากนักเรียนคนใดต้องการที่จะเข้าห้องน้ำ ไปอ่างเพื่อล้างมือ ไปเหลาดินสอ หรือไปดื่มน้ำก็ให้ทำที่ละคน ทั้งนี้เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียน ในบทเรียนต่อไป แต่เมื่อกลับมานั่งที่แล้วก็ต้องไม่คุย ซึ่งตามปกติเมื่อเด็กกลับจากการทำกิจกรรมภายนอกห้อง ก็มักจะติดตามมาด้วยการคุยกัน ครูก็ควรให้เวลานักเรียนในการสงบสติอารมณ์ชั่วระยะเวลาหนึ่งก่อนที่จะมีการเริ่มต้นบทเรียน หรืออาจจะอนุญาตให้นักเรียนสามารถคุยกันเบาๆ ได้ (Quiet Talk) ก่อนที่จะมีการเริ่มต้นบทเรียน เนื่องจากมีการวิจัยพบว่า นักเรียนจะมีความสนใจต่อบทเรียนดีกว่า หลังจากที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมดังกล่าวแล้ว แล้วได้พูดคุยกันเงียบๆ แทนที่จะบังคับให้เงียบโดยสิ้นเชิง แล้วค่อยเริ่มต้นบทเรียน

4. การสิ้นสุดของแต่ละวัน คือ หลังจากสิ้นสุดกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละวันแล้ว ต้องมีการทำความสะอาดโต๊ะเรียนและศูนย์กิจกรรม สิ่งใดที่นักเรียนต้องนำกลับบ้านก็ควรมีการเตรียมให้เรียบร้อย เพื่อให้นักเรียนสามารถกลับบ้านได้ตรงตามเวลา ซึ่งการวางแผนงานอย่างเป็นระบบของครู จะไม่ทำให้เกิดความวุ่นวายภายในห้องเรียน

กระบวนการกลุ่มย่อย

1. พฤติกรรมที่ถูกคาดหวังของนักเรียนขณะที่อยู่ในกลุ่มย่อย คือ กฎทั่วไปที่ใช้กับนักเรียนทั้งห้องก็สามารถนำมาใช้กับกลุ่มย่อยได้ เช่น กฎการตั้งใจฟังครู กฎการยกมือก่อนพูด แต่เนื่องจากเป็นกลุ่มย่อยมีนักเรียนจำนวนน้อย กฎก็อาจเปลี่ยนแปลงได้ แต่ต้องได้รับการแจ้งจากครูก่อน

2. พฤติกรรมที่ถูกคาดหวังของนักเรียนขณะที่อยู่นอกกลุ่มย่อย คือ ในขณะที่ครูกำลังสอนในกลุ่มย่อย ครูก็ต้องดำเนินกิจกรรมใดๆ กับนักเรียนที่เหลือด้วย โดยอาจจะเป็นการมอบหมายงานที่เป็นลายลักษณ์อักษร หรือปิดประกาศ หรือให้ใบงาน อย่างไรก็ตามเมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือจากครู คงไม่เป็นการเหมาะสมอย่างยิ่งถ้าจะให้นักเรียนนอกกลุ่มย่อยเข้ามาหาครู เพื่อให้ครูช่วยเหลือ ดังนั้น แนวทางที่เป็นไปได้ คือ การให้นักเรียนช่วยเหลือกันเอง โดยครูมอบหมายให้นักเรียนคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนทำหน้าที่ช่วยเหลือเพื่อนนักเรียนด้วยกัน หรือ โดยใช้การบอกให้นักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือข้ามข้อหรือขั้นตอนที่ยากไปก่อน แล้วครูก่อนแนะนำให้หลังจากนั้น อีกทั้งในขณะที่ครูกำลังทำงานอยู่กับกลุ่มย่อย ครูควรเฝ้าสังเกตนักเรียนนอกกลุ่มย่อยด้วย เมื่อเวลาเกิดปัญหาขึ้น ก็สามารถดำเนินการได้ทันที

3. กลุ่มการเรียนรู้ คือ การสอนโดยใช้กลุ่มการเรียนรู้ โดยอาศัยความร่วมมือจากสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งกลุ่มการเรียนดังกล่าว จะประกอบด้วยเด็กที่แตกต่างกัน ร่วมมือกันปฏิบัติงานด้านวิชาการ ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มต้องอาศัยแรงจูงใจ โดยให้ทุกคนทำงานแข่งขันกัน แต่ผลงานที่ได้เป็นของกลุ่มหรือเป็นของทุกคนภายในกลุ่ม

กระบวนการทั่วไป

1. การแจกอุปกรณ์หรือเอกสารการเรียน คือ เมื่อมีการเปิดภาคการศึกษา จะมีการแจกจ่ายอุปกรณ์การเรียนและหนังสือเรียนให้แก่ นักเรียน ครูต้องมีการบันทึกเลขที่หนังสือ ความสมบูรณ์ของหนังสือ ตลอดจนทั้งรายละเอียดต่างๆ ของหนังสือ โดยครูต้องเตรียมหนังสือและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อม ซึ่งนอกจากนี้ในแต่ละครั้งที่มีการเรียนการสอน หากต้องมีการแจกหนังสือหรืออุปกรณ์ต่างๆ แก่นักเรียน ครูบางคนอาจจะให้นักเรียนช่วยแจกด้วยก็ได้

2. การรบกวนหรือความล่าช้า คือ หากว่ามีสิ่งรบกวนหรือเกิดความล่าช้าขณะที่นักเรียนกำลังทำงาน (ครูถูกรบกวน) เช่น มีแขกมาหาครู หรือมีโทรศัพท์เข้ามา ครูต้องแจ้งให้นักเรียนทำงานต่อไปอย่างเงียบๆ บอกให้นักเรียนอดทนใจเย็น หรือหากครูติดธุระดังกล่าวอยู่นานก็ควรมอบหมายงานเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับเวลาที่ครูจะกลับมา

3. ห้องน้ำ คือ ถ้าห้องน้ำแยกออกไปจากห้องเรียน ทำให้นักเรียนต้องเดินผ่านห้องต่างๆ เพื่อไปยังห้องน้ำ ครูจึงควรมีการกำหนดแนวทางในการ ไปกลับห้องน้ำให้นักเรียนได้รับทราบ

เช่น ควรเดินไปอย่างเงียบๆ ไม่พูดคุยกัน หรือบางครั้งอาจทำสัญลักษณ์ให้แก่กันซึ่งได้รับอนุญาตให้ออกไปยังห้องน้ำด้วยก็ได้ เช่น การแขวนป้ายที่คอ การถือป้ายอนุญาตให้ไปห้องน้ำจากครู

4. ห้องสมุด ห้องอุปกรณ์ และห้องครูใหญ่ คือ เมื่อมีนักเรียนบางคนหรือกลุ่มนักเรียนมีความจำเป็นที่จะต้องออกจากห้องไปยังจุดอื่นๆ ของโรงเรียน เช่น ไปห้องสมุด ห้องเก็บอุปกรณ์ ห้องครูใหญ่ หรือส่วนอื่นๆ ของโรงเรียน ครูจึงควรที่จะต้องมีการกำหนดกระบวนการในการไปยังจุดต่างๆ เหล่านี้อย่างเป็นระบบ ซึ่งต้องเป็นระบบทั้งโรงเรียน โดยนักเรียนทุกคนมีความเข้าใจและปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน

5. โรงอาหาร คือ ในการรับประทานอาหารของนักเรียนนั้น มีความจำเป็นที่ครูต้องมีการทบทวนกฎของโรงเรียนที่เกี่ยวกับพฤติกรรมในโรงอาหาร โดยการอธิบายให้นักเรียนฟังก่อนไปโรงอาหารหรือหลังจากกลับมาจากโรงอาหารก็ได้ หากมีความจำเป็น นอกจากนั้น ครูอาจมีการวางแผนล่วงหน้าว่า จะให้นักเรียนคนไหนมานั่งกับครู หรือครูจะไปนั่งกับนักเรียนคนไหน ซึ่งถือเป็นสิทธิพิเศษที่นักเรียนซึ่งมีพฤติกรรมที่เหมาะสมจะได้รับจากครู หากสังเกตเห็นว่านักเรียนบางคนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในโรงอาหาร ครูมีความจำเป็นต้องจัดระบบการให้รางวัลแก่นักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เหมาะสม ซึ่งเป็นการนำพฤติกรรมนักเรียนในโรงอาหารมาเป็นส่วนหนึ่งของระบบการให้รางวัลในห้องเรียน

6. สนามเด็กเล่น คือ เมื่อนักเรียนลงไปเล่นในสนามเด็กเล่น กฎเกี่ยวกับความปลอดภัยมีความจำเป็นมาก ครูต้องป้องกันพฤติกรรมที่ก้าวร้าวและการเล่นที่อันตราย เครื่องเล่นใดที่อันตรายก็ควรจะมีการพูดคุยแนะนำนักเรียนถึงวิธีการเล่นที่ปลอดภัย ต้องมีการกำหนดบริเวณของสนามให้ชัดเจนว่า เด็กของครูคนใดต้องไปเล่นในคอนพิค และครูต้องตกลงเกี่ยวกับสัญญาณเมื่อต้องหยุดเล่น เพื่อเข้าแถวกลับเข้าห้องเรียน เช่น โดยการใช้การเป่านกหวีด การปรบมือ หรือใช้วิธีการอื่นๆ ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาต้องมีการตกลงและสร้างความเข้าใจให้แก่นักเรียนก่อนที่จะลงไปเล่น

7. การฝึกซ้อมการหนีไฟและอันตรายอื่นๆ คือ ในการฝึกซ้อมการหนีไฟและอันตรายอื่นๆ นั้น ครูต้องทราบนโยบายและแนวทางปฏิบัติในการฝึกซ้อม จึงต้องมีการทบทวนวิธีการและขั้นตอนต่างๆ ให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจนก่อนที่จะฝึกซ้อมจริง

8. ผู้ช่วยครูปฏิบัติงานตามห้องต่างๆ คือ การที่ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ช่วยงานต่างๆ เช่น ตบกระดาน แจกหนังสือ อุปกรณ์ เอกสาร รดน้ำต้นไม้ ให้อาหารสัตว์ นำแถวเพื่อนนักเรียน เป็นต้น ครูบางคนใช้กิจกรรมดังกล่าวให้นักเรียนได้ทำ เพื่อเป็นการให้สิทธิพิเศษหรือรางวัลแก่นักเรียนที่มีพฤติกรรมดี หรือฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น และบางครั้งครูอาจทำบัตรชื่อนักเรียนแต่ละคน แล้วใส่บัตรในช่องต่างๆ ตามที่เขาถูกกำหนดให้เป็นผู้นำกลุ่มในกิจกรรมใดๆ

หรือเป็นผู้ช่วยครู โดยควรมีการหมุนเวียนปรับเปลี่ยนกันไป ซึ่งตำแหน่งต่างๆ เหล่านี้จะต้องมีการแต่งตั้งในต้นสัปดาห์และควรมีการเปลี่ยนแปลงในเวลา 2-3 สัปดาห์ต่อมา

จากรายละเอียดของกระบวนการของห้องเรียนข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า กระบวนการของห้องเรียนนั้นมีหลายกระบวนการ โดยเริ่มตั้งแต่ กระบวนการใช้ห้อง กระบวนการ (แนวปฏิบัติ) ขณะนักเรียนนั่งทำงานที่โต๊ะเรียนและขณะครูสอน กระบวนการในการเคลื่อนย้ายเข้าหรือออกจากห้องเรียน กระบวนการกลุ่มย่อย และกระบวนการทั่วไป ซึ่งการใช้กระบวนการโดยให้ครอบคลุมกิจกรรม สิ่งที่ต้องทำ หรือที่ต้องปฏิบัติเป็นประจำภายในห้องเรียน ย่อมเป็นประโยชน์ โดยสามารถดำเนินกิจกรรม สิ่งที่ต้องทำ หรือที่ต้องปฏิบัติเป็นประจำนั้น ให้เป็นไปอย่างมีลำดับขั้นตอนที่มีความชัดเจน สามารถป้องกันหรือจัดการกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาระเบียบวินัยของนักเรียนและสามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในห้องเรียนด้วยความราบรื่น

การสอนและการทบทวนกระบวนการของห้องเรียน

เลวิน (Levin, 1996 : 128-130) กล่าวว่า ครูโดยมากมักนำเรื่องของกระบวนการของห้องเรียนมาบรรจุไว้ในช่วงของการปฐมนิเทศนักเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติตามกระบวนการของห้องเรียนได้ ซึ่งจะสัมพันธ์กับความปลอดภัยและทักษะในการพัฒนาในด้านต่างๆ ของนักเรียน และเขายังกล่าวอีกว่า “กระบวนการเป็นส่วนหนึ่งของห้องเรียนอย่างมีอาจแยกออกจากกันได้”

การที่นำกระบวนการของห้องเรียนมาบรรจุไว้ในช่วงของการปฐมนิเทศนักเรียน เป็นเพียงการแนะนำเบื้องต้นให้นักเรียนได้รับรู้ถึงกระบวนการ หากแต่ยังมีลำดับขั้นของการดำเนินการที่เกี่ยวกับกระบวนการของห้องเรียนอีก ซึ่งเรียกว่า การสอนและการทบทวนกระบวนการ

เบอร์เดน (Burden, 1995 : 119-121) ได้กล่าวว่า ในการสอนและการทบทวนกระบวนการของห้องเรียนนั้น มีขั้นตอนในการปฏิบัติอยู่ 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การอภิปรายเกี่ยวกับกระบวนการของห้องเรียนก่อนที่จะมีกิจกรรมต่างๆ ของห้องเรียน โดยเน้นการอภิปรายถึงเหตุและผลของการมีกระบวนการของห้องเรียน
2. การให้ตัวอย่างและการสาธิตกระบวนการของห้องเรียน ซึ่งหลังจากมีการอภิปรายไปแล้ว ก็ควรมีการให้ตัวอย่างและการสาธิตให้นักเรียนดู ซึ่งการสาธิตนั้น ครูจะต้องสื่อให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจนว่า พฤติกรรมอะไรที่นักเรียนต้องทำและนักเรียนต้องทำอย่างไร
3. การให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ เพื่อการวัดระดับความเข้าใจของนักเรียนในกระบวนการต่างๆ ของห้องเรียน หลังจากที่ได้มีการอภิปราย ยกตัวอย่างและการสาธิตแล้ว

4. การให้ข้อมูลย้อนกลับหลังจากการฝึกปฏิบัติ เพื่อให้นักเรียนได้รับทราบถึงระดับความเข้าใจของนักเรียนในกระบวนการต่างๆ ของห้องเรียน

5. การสอนซ้ำ หากพบว่า นักเรียนโดยส่วนใหญ่ยังไม่สามารถปฏิบัติตามกระบวนการของห้องเรียนได้ ก็ควรมีการสอนซ้ำ โดยใช้การอภิปรายที่แตกต่างไปจากเดิมและเปิดโอกาสให้นักเรียนที่ยังไม่เข้าใจได้ฝึกปฏิบัติตามกระบวนการต่างๆ ของห้องเรียนดูบ้าง

6. การทบทวนกระบวนการของห้องเรียนทั้งหมดกับนักเรียนอีกครั้ง เพื่อเป็นการเตือนความทรงจำของนักเรียน เกี่ยวกับรายละเอียดต่างๆ ของกิจกรรมและการกระทำที่คาดหวัง จนกระทั่งนักเรียนสามารถนำกระบวนการของห้องเรียนเหล่านี้ไปใช้ได้

7. ทบทวนกระบวนการของห้องเรียน เมื่อมีการหยุดเรียนในระยะเวลาที่ยาวนาน เช่น ช่วงปิดภาคเรียน ช่วงวันหยุดที่ติดต่อกันยาวนาน เพื่อให้นักเรียนเกิดการปฏิบัติตามกระบวนการต่างๆ ของห้องเรียนโดยมีความคงทน

จากขั้นตอนต่างๆ ของการสอนและการทบทวนกระบวนการของห้องเรียน สามารถกล่าวได้ว่า ก็เพื่อให้เกิดความเข้าใจแก่นักเรียนในลักษณะของการเรียนรู้พฤติกรรมที่เหมาะสม สามารถสังเกตระดับความถูกต้องของการปฏิบัติตามกระบวนการของนักเรียน ซึ่งครูสามารถปรับปรุงหรือแก้ไขให้การปฏิบัติของนักเรียนเป็นไปตามกระบวนการของห้องเรียนโดยสมบูรณ์มากขึ้น

ระเบียบวินัย

1. ความหมายของระเบียบวินัย

จากการสำรวจความคิดเห็นของครูโดยสมาคมการศึกษาแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (National Education Association) ได้รายงานไว้ว่า สิ่งที่ทำหายนครมากที่สุดและยังเป็นการบิบบันครุมากที่สุด คือ การจัดการกับระเบียบวินัยของห้องเรียน (Managing Classroom Discipline) (DiGiulio, 2545 : 25-26) หรือจากการที่มีคำว่า ระเบียบวินัยหรือวินัย ไปปรากฏอยู่ในคำขวัญวันเด็กแห่งชาติของไทยในหลายๆ ปี ดังนี้

พ.ศ. 2504 “ขอให้เด็กในสมัยปฏิวัติของข้าพเจ้า จงเป็นเด็กที่อยู่ในระเบียบวินัย”

พ.ศ. 2511 “ความเจริญและความมั่นคงของชาติไทยในอนาคต ขึ้นอยู่กับเด็กที่มีวินัย
เฉลียวฉลาดและรักชาติยิ่ง”

พ.ศ. 2519 “เด็กที่ต้องการเห็นอนาคตของชาติรุ่งเรือง จะต้องทำตัวให้ดี มีวินัยเสียแต่บัดนี้”

พ.ศ. 2524 “มีวินัย ใจซื่อสัตย์ รู้ประหยัด เคร่งครัดคุณธรรม”

พ.ศ. 2526 “รู้หน้าที่ ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด มีวินัย และคุณธรรม”

- พ.ศ. 2528 “สามัคคี มีวินัย ใฝ่คุณธรรม”
 พ.ศ. 2530 “นิยมไทย มีวินัย ใช้ประหยัด ใจสัตย์ซื่อ ถือคุณธรรม”
 พ.ศ. 2531 “นิยมไทย มีวินัย ใช้ประหยัด ใจสัตย์ซื่อ ถือคุณธรรม”
 พ.ศ. 2534 “รู้หน้าที่ มีวินัย ใฝ่คุณธรรม นำชาติพัฒนา”
 พ.ศ. 2535 “สามัคคี มีวินัย ใฝ่ศึกษา จรรยางาม”
 พ.ศ. 2539 “มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ คู่คุณธรรม นำประชาธิปไตย”
 พ.ศ. 2541 “ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย”
 พ.ศ. 2542 “ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ มีวินัย”
 พ.ศ. 2543 “มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ คู่คุณธรรม นำประชาธิปไตย” เป็นต้น
 (สำรวจธร นาวาผล, 2547 : ออนไลน์)

ยิ่งทำให้ทราบอย่างชัดเจนว่า ระเบียบวินัย นั้นเป็นสิ่งซึ่งมีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะกับนักเรียนหรือเยาวชน อันจะเป็นกำลังอย่างมากในการพัฒนา เพื่อที่จะนำพาประเทศชาติไปสู่ความรุ่งเรืองได้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2547 : ออนไลน์) ได้แยกกล่าว ถึงความหมายระหว่างคำว่า ระเบียบกับวินัย ออกจากกัน กล่าวคือ ระเบียบ หมายถึง ถูกลำดับ ถูกที่เป็นแถว เป็นแนว มีลักษณะเรียบร้อย ส่วนคำว่า วินัย หมายถึง ระเบียบสำหรับกำกับความประพฤติให้เป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน

ระเบียบวินัย คือ คุณสมบัติที่สำคัญในการดำเนินชีวิต (พระบรมราชาบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9, 2547 : ออนไลน์)

ระเบียบวินัย หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์ และพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่มุ่งหวัง โดยเกิดจากการสำนึก ซึ่งต้องไม่กระทำการใดๆ อันเป็นผลทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนเอง ในอนาคต หากแต่ต้องเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่ตนเอง และผู้อื่น โดยไม่ขัดต่อระเบียบของสังคมและไม่ขัดต่อสิทธิของผู้อื่น (อำพร กาทอง, 2529 : 7)

ระเบียบวินัย หมายถึง ความมีวินัยในตนเอง สามารถควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตนตามระเบียบข้อตกลงของสังคมส่วนรวมด้วยความสมัครใจของผู้ปฏิบัติเอง เพื่อความสงบสุขในชีวิต และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม (หัตยา สารสิทธิ์, 2541 : 9)

ระเบียบวินัย หมายถึง การเคารพในข้อตกลง การเชื่อฟังและปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนขององค์กร โดยต้องมีข้อตกลงที่ชัดเจนและมีความยุติธรรม มีการลงโทษอย่างยุติธรรมเสมอกัน ซึ่งปรากฏอยู่ในเว็บไซต์ <http://www.ripb.ac.th/~intanin/eleam/EJUDKAN> (2547 : ออนไลน์)

ระเบียบวินัย หมายถึง แบบแผน กฎเกณฑ์ ที่กำหนดไว้เป็นแนวปฏิบัติ คนที่มีระเบียบวินัย เป็นคนที่สามารถควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตน ได้ตามแบบแผนกฎเกณฑ์ และข้อบังคับของ สังคมนั้นได้ โดยอาจจะใช้กฎเกณฑ์ ข้อบังคับเป็นเครื่องกำหนดให้ทำตาม ซึ่งเรียกว่า ระเบียบวินัย ภายนอก หรืออาจจะปฏิบัติเพราะตระหนักถึงความถูกต้องเหมาะสมคึงมาด้วยตัวของตัวเอง แม้ บางอย่างจะไม่ได้มีการกำหนดไว้เป็นกฎเกณฑ์ข้อบังคับก็ตาม ซึ่งเรียกว่า มีระเบียบวินัยในตนเอง (สุพัตรา เทียนอุดม, 2536 : 5, 9)

ระเบียบวินัย หมายถึง การฝึกฝนในลักษณะนิสัย รวมทั้งจิตนิสัย ให้มีทั้งความถูกต้องและ สมบูรณ์ (Fortosis, 2004 : Online)

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายของคำว่า ระเบียบวินัย หากแต่ใช้คำว่า วินัย เพียงคำเดียว ในการให้ความหมาย ดังนี้

วินัย หมายถึง ระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ สำหรับควบคุมความประพฤติทางกายของ คนในสังคมให้เรียบร้อยคึงมา เป็นแบบอย่างอันหนึ่งอันเดียวกัน จะได้อยู่ร่วมกันด้วยความ สุข ความสบาย ไม่กระทบซึ่งกันและกัน ให้ห่างไกลจากความชั่วทั้งหลาย การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เหล่า ถ้าขาดระเบียบวินัย ต่างคนต่างทำตามอำเภอใจ ความขัดแย้งก็เกิดมีขึ้นได้ ความสงบสุข การงานที่ ทำก็จะเสียหาย ซึ่งปรากฏอยู่ในเว็บไซต์ <http://www1.freehostingguru.com> (2547 : ออนไลน์)

วินัย หมายถึง การอยู่ในระเบียบแบบแผน ข้อปฏิบัติ ซึ่งวินัยนั้นใช้เฉพาะกับคนเท่านั้น วินัย จึงเป็นแบบของคน ถ้าทุกคนปรับตัวอยู่ในวินัยแล้วถือว่าเป็นคนดีทั้งสิ้น ซึ่งปรากฏอยู่ใน เว็บไซต์ <http://montri95.tripod.com/hbdisp/hbdisp1.htm>. (2547 : ออนไลน์)

วินัย หมายถึง การควบคุมตนเอง (Self-Control) โดยมุ่งที่การพัฒนาตนเอง เพื่อปรับตัวให้ สอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการ ซึ่งต้องอาศัยการวางเงื่อนไขเพื่อทำให้พฤติกรรมนั้นมี ความเป็นระเบียบภายใต้กระบวนการทางนิติธรรม (Judicial Due Process) ซึ่งปรากฏอยู่ในเว็บไซต์ <http://montri95.tripod.com/Displess/Vnpe.htm>. (2547 : ออนไลน์)

จากความหมายซึ่งมีผู้กล่าวไว้ข้างต้น พอสรุปได้ว่า ระเบียบวินัย หมายถึง ความสามารถ ของบุคคลในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเอง ให้อยู่ในแบบแผนตามที่มุ่งหวัง เพื่อให้ สามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสงบสุข อันเป็นคุณสมบัติที่สำคัญในการดำเนินชีวิต

2. ประเภทของระเบียบวินัย

หน่วยศึกษานิเทศน์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2529 : 2-63) ได้จัดจำแนก ระเบียบวินัยออกเป็น 3 ประเภท ดังปรากฏในเอกสารคำสอน ชุดการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยม

พื้นฐาน การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน และขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงาม ดังนี้

1. การมีระเบียบวินัยในการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนสามารถควบคุมตนเอง ให้ประพฤติปฏิบัติอย่างมีระเบียบแบบแผน มีเหตุผลและเป้าหมายในการเพิ่มพูนความรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง โดยการจัดการเวลาไว้สำหรับศึกษาเล่าเรียนและการควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามตาราง ดังกล่าวได้ มีความตั้งใจเล่าเรียนอย่างสม่ำเสมอในทุกๆ วิชา มีการเตรียมตัวอ่านบทเรียนมาก่อนที่จะถึงเวลาเรียนและทบทวนบทเรียนทุกครั้งภายหลังจากการเรียน เข้าเรียนตรงเวลา ไม่ลอกคำตอบจากเพื่อนฯ อีกทั้งต้องไม่เปิดโอกาสหรือยินยอมให้เพื่อนลอกคำตอบในเวลาสอบ มีการเตรียมอุปกรณ์การเรียนอย่างครบถ้วนและพร้อมสำหรับการใช้อยู่ตลอดเวลา

2. การมีระเบียบวินัยในที่อยู่อาศัย หมายถึง การที่นักเรียนสามารถควบคุมตนเอง โดยการประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอในการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบของบ้านเรือนที่อยู่อาศัย มีการจัดตกแต่งที่อยู่อาศัยให้น่าอยู่ ไม่รับประทานอาหารในห้องนอน จัดแบ่งเนื้อที่ภายในบ้านให้เป็นสัดส่วนเหมาะสมต่อการทำกิจกรรมต่างๆ อีกทั้งต้องไม่คุย หัวเราะ จัดงานสังสรรค์ ตลอดจนทำการเปิดโทรทัศน์เสียงดังรบกวนผู้อื่น

3. การมีระเบียบวินัยในสังคม หมายถึง การที่นักเรียนสามารถประพฤติปฏิบัติอย่างมีระเบียบแบบแผน ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม เคารพปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบังคับของสังคม รู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ ละเว้นการใช้สิทธิโดยรับบริการและให้บริการที่เป็นไปตามลำดับก่อนหลัง อีกทั้งมีมารยาทในการใช้ถนน การจับขี่ยานพาหนะ โดยการปฏิบัติตามกฎจราจร และมีการแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ เมื่อผู้เห็นการกระทำผิดระเบียบวินัยและกฎหมาย

ชาญชัย อินทรประวัตติ และพนัส หันนากินทร์ (2521, 2524 อ้างถึงใน สุพัตรา เทียนอุดม, 2536 : 7-8) ได้กล่าวถึง ประเภทของระเบียบวินัยไว้ว่า ประเภทของระเบียบวินัยนักเรียนนั้น มีด้วยกัน 3 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

1. ประเภทเจียมานาด ซึ่งมีลักษณะคล้ายระเบียบวินัยของทหาร ข้อห้ามหรือข้อจำกัดต่างๆ กำหนดขึ้นจากครูอาจารย์ โดยเชื่อว่า เป็นความประพฤติมาตรฐานที่นักเรียนต้องประพฤติปฏิบัติตาม จึงจะได้นิสัยดีและประพฤติดีติดตัวไปในภายหน้า นักเรียนจะเห็นด้วยหรือไม่ไม่ใช่สิ่งสำคัญ หากฝ่าฝืนก็จะมีโทษ

2. ประเภทที่สอดคล้องกับความรู้สึกรักของนักเรียน ระเบียบวินัยประเภทนี้ กำหนดขึ้นตามความรู้สึกรักและความสนใจของนักเรียน โดยครูอาจารย์มีความเชื่อว่า ถ้านักเรียนมีการประพฤติไปตามความรู้สึกรักและสนใจของตนเองแล้วปัญหาจะไม่เกิด นั่นคือ จะได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติ

จากนักเรียนอย่างสูง ซึ่งการค้นหาคำความรู้สึกและความสนใจของนักเรียนมาประกอบการกำหนดระเบียบวินัยนักเรียนจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ แม้จะไม่นำเอาความรู้สึกทั้งหมดของนักเรียนมากำหนดก็ตาม การที่ครูอาจารย์มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ร่วมในการกำหนดระเบียบวินัยนักเรียน ซึ่งตัวของนักเรียนเองต้องปฏิบัติตาม เชื่อว่าจะสามารถแก้ปัญหาบางประการได้

3. ประเภทที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ระเบียบวินัยประเภทนี้เกิดจากความรู้สึกชอบของนักเรียนและด้วยเกียรติของนักเรียนเอง ซึ่งครูอาจารย์มีความเชื่อว่า ระเบียบวินัยจะมีคุณค่าแก่นักเรียนได้กำหนดความประพฤติที่ตนเองเชื่อว่า เมื่อกระทำแล้วจะช่วยให้ตนเองเป็นคนดี มีความรู้สึกเป็นเกียรติและรับพิศชอบในการประพฤติปฏิบัติของตนเองสูง

จากการกล่าวถึง ประเภทของระเบียบวินัยข้างต้น พอประมวลได้ว่า ระเบียบวินัยนั้นจะสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ด้วยกัน ประกอบด้วย ระเบียบวินัยที่เกิดขึ้นภายใน ซึ่งเป็นกระบวนการหรือวิธีการที่ใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง โดยการประพฤติปฏิบัติอย่างมีระเบียบแบบแผน มีเหตุผลและเป้าหมายในการเพิ่มพูนความรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ไม่จำเป็นต้องอาศัยอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกอีก เช่น การจัดการเวลาไว้สำหรับศึกษาเล่าเรียนและการควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตามตารางดังกล่าว มีความตั้งใจเล่าเรียนอย่างสม่ำเสมอในทุกๆ วิชา มีการเตรียมตัวอ่านบทเรียนมาก่อนที่จะถึงเวลาเรียนและทบทวนบทเรียนทุกครั้งหลังจากการเรียน หรือการประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอในการรักษาความสะอาด ความเย็นสบายของบ้านเรือนที่อยู่อาศัย หรือสามารถประพฤติปฏิบัติอย่างมีระเบียบแบบแผน ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม เคารพปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อบังคับของสังคม รู้จักใช้สิทธิและรู้จักหน้าที่ เป็นต้น ซึ่งต้องเกิดขึ้นโดยไม่มีสภาพของการบังคับเพื่อให้จำยอมในการประพฤติหรือการปฏิบัตินั้น จึงจะถือว่าเป็นระเบียบวินัยที่เกิดขึ้นภายใน

ส่วนระเบียบวินัยประเภทที่สอง คือ ระเบียบวินัยที่เกิดขึ้นจากการได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอก หรือปัจจัยภายนอกมีส่วนทำให้เกิดการประพฤติปฏิบัติขึ้น อาจโดยหมู่คณะ ชุมชน หรือกระทั่งสังคม เช่น การอดทนตั้งใจฟังครูสอนโดยไม่ก่อกวนห้องเรียน เพราะกลัวถูกตำหนิจากครู การเข้าแถวซื้ออาหารอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยเพราะกลัวการลงโทษ การส่งการบ้านตรงตามเวลา เพราะกลัวโดนลดคะแนน เป็นต้น ซึ่งระเบียบวินัยประเภทนี้ ถือได้ว่าเป็นระเบียบวินัยซึ่งไม่สามารถเกิดขึ้นอย่างถาวรได้ หากสภาพของการบังคับหรืออิทธิพลจากปัจจัยภายนอกลดน้อยลง โอกาสที่พฤติกรรมของความไม่มีระเบียบวินัยจะเกิดขึ้นย่อมมีความเป็นไปได้

3. ทฤษฎีพัฒนาการระเบียบวินัยแห่งตน

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2527 : 58-71 อ้างถึงใน ศศิธร ดีเหมาะ, 2539 : 42-46) ได้กล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของระเบียบวินัยแห่งตนไว้ 2 ทฤษฎี นั่นคือ ทฤษฎีของเมาเรอร์ (Mowrer) โดยเกี่ยวข้องกับจุดกำเนิดของการควบคุมตนเอง และทฤษฎีของเพคและแฮวิกฮุส (Peck and Havighurst) โดยเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของแรงจูงใจทางจริยธรรม ซึ่งยึดการควบคุมของอีโก้ (Ego) และซูเปอร์อีโก้ (Super Ego) เป็นหลัก

1. ทฤษฎีของเมาเรอร์ (Mowrer) การเกิดระเบียบวินัยแห่งตนในบุคคลแต่ละคนนั้น นักทฤษฎีจิตวิทยา มีความเชื่อว่า มีพื้นฐานมาตั้งแต่ระยะแรกเกิดจนกระทั่งเติบโตขึ้นมา โดยมีจุดเริ่มต้น คือ ความสัมพันธ์ระหว่างทารกกับมารดาหรือผู้เลี้ยงดู อันจะเป็นทางที่จะนำไปสู่ความสามารถในการให้รางวัลตนเอง หรือความสามารถในการควบคุมตนเองเมื่อโตขึ้น ซึ่งเมาเรอร์ได้อธิบายว่า ทารกและเด็กเรียนรู้จากผู้เลี้ยงดูตน โดยที่การเรียนรู้นี้จะเกิดในสภาพที่เหมาะสมเท่านั้น ซึ่งการเรียนรู้ของทารกและเด็กจะเกิดขึ้นโดยอาศัยขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 เมื่อทารกได้รับการบำบัดความต้องการ เช่น เมื่อหิวก็ได้ดื่มนม ร้อนก็ได้รับการอาบน้ำให้จากมารดาหรือผู้เลี้ยงดู ซึ่งเมื่อได้รับการบำบัดแล้วก็จะรู้สึกสบาย มีความพึงพอใจและมีความสุข ความรู้สึกนี้ของทารกจะรุนแรงมากและติดตรึงอยู่ในสำนึกของทารกไปจนเติบโตใหญ่ ต่อมาในขณะที่ทารกได้รับการบำบัดความต้องการจนรู้สึกพอใจและมีความสุขขึ้นถึงที่เกิดควบคู่กับเหตุการณ์นี้อยู่เสมอทุกครั้ง คือ การปรากฏตัวของมารดาหรือผู้เลี้ยงดู นั่นคือความสุขความพอใจของเด็กที่เกิดจากการได้รับการบำบัดความต้องการต่างๆ ก็จะถูกถ่ายทอดไปสู่มารดาหรือผู้เลี้ยงดู ทำให้การปรากฏตัวของมารดาหรือผู้เลี้ยงดู ก่อให้เกิดความสุขความพอใจแก่เด็กได้ เมาเรอร์จึงมีความเชื่อว่า ความรักและความพอใจในมารดาหรือผู้เลี้ยงดูนั้นจะต้องเกิดด้วย การเรียนรู้เช่นนี้ โดยที่ความสุขความพอใจที่เป็นผลมาจากการบำบัดต้องเกิดขึ้นก่อน โดยหากว่า ไม่เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ในเด็ก เด็กก็จะไม่มีรากฐานในการที่จะเรียนรู้ที่จะรักและพอใจมารดาหรือผู้เลี้ยงดูตน ซึ่งเมื่อการเรียนรู้ในขั้นแรกเกิดขึ้นแล้วก็จะป็นรากฐานที่จะเรียนรู้ในขั้นที่สองต่อไป

ขั้นที่ 2 มารดาหรือผู้เลี้ยงดู ย่อมมาควบคู่กับคำอบรมสั่งสอนหรือพูดหรือกระทำการต่างๆ อยู่เสมอในภายหลัง การเลียนแบบมารดาหรือผู้เลี้ยงดูทางคำพูด การกระทำ หรือการทำตามที่มารดาหรือผู้เลี้ยงดูสั่งสอนก็จะทำให้เด็กเกิดความสุขความพอใจได้เอง โดยไม่ต้องหวังผลจากภายนอก แต่อาจสังเกตได้ว่า เด็กจะเลียนแบบมารดาหรือผู้เลี้ยงดูตนทั้งในสิ่งที่ดีและไม่ดีได้เท่าๆ กัน トラบเท่าที่ลักษณะนั้นเป็นลักษณะของผู้ที่ตนรักตนพอใจ ตัวอย่างในทางที่ไม่ดี เช่น ถ้าเด็ก

เห็นมารดาสูบบุหรี่เสมอ เมื่อเด็กสูบบุหรี่บ้างก็จะรู้สึกมีความสุขความพอใจ เพราะเป็นลักษณะของ ผู้ที่ตนรัก ตนพอใจมาก่อน

ความสามารถในการให้รางวัลตนเองนี้ เมาเรอร์ เชื่อว่า เป็นลักษณะที่แสดงถึงการบรรลุ วุฒิภาวะทางจิตของบุคคลนั้น โดยจะปรากฏขึ้นในเด็กปกติที่มีอายุ 8-10 ปี และจะพัฒนาต่อไป จนสมบูรณ์ เมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ดังนั้น ผู้ที่บรรลุวุฒิภาวะทางจิตอย่างสมบูรณ์ จึงเป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอย่างมีเหตุผลในสถานการณ์ต่างๆ เช่น การ ตอบโต้ เมื่อเกิดความคับข้องใจ เมื่อเกิดความกลัวในการมีความรัก และในการมีอารมณ์ขัน เป็นต้น

ดังนั้นหากปรากฏว่า มีผู้ซึ่งขาดระเบียบวินัยแห่งตนก็แสดงให้เห็นว่า เพราะเขาไม่ได้ผ่าน ขั้นตอนการเรียนรู้ตามที่กล่าวมา หรือหากผ่านขั้นตอนการเรียนรู้ตามที่กล่าวมา ก็เรียนรู้ในแบบ อย่างของพฤติกรรมที่ไม่ดี ซึ่งในที่สุดก็จะกลายเป็นบุคคลที่ขาดการยับยั้งชั่งใจในความประพฤติ และการกระทำของตน กลายเป็นผู้ที่ทำผิดกฎเกณฑ์ของบ้านเมืองอยู่เสมอซึ่งยากแก่การแก้ไข

2. ทฤษฎีของเพคและแฮวิกเฮิสต์ (Peck and Havighurst) เป็นทฤษฎีที่แสดงให้เห็นว่า มนุษย์เราอาจพัฒนาไปจนมีลักษณะทางจิตที่แตกต่างกันไปในหลายประเภท ซึ่งในบางประเภท เท่านั้นที่มีลักษณะของการมีระเบียบวินัยแห่งตนหรือการควบคุมโดยอีโก้ (Ego) และการที่บุคคล จะกระทำพฤติกรรมทางจริยธรรมต่างๆ นั้น ความต้องการที่จะกระทำจะเป็นสาเหตุสำคัญของ พฤติกรรม ซึ่งเพคและแฮวิกเฮิสต์ ได้ให้ความสำคัญในความเชื่อที่ว่า การควบคุมของอีโก้ (Ego-Control) และการควบคุมของซูเปอร์อีโก้ (Super Ego-Control) ร่วมกันนั้น จะช่วยให้เกิดความ ต้องการที่จะแสดงพฤติกรรมเพื่อผู้อื่นอย่างสมเหตุสมผล โดยนักทฤษฎีทั้ง 2 ท่านเห็นว่า พลัง ควบคุมของอีโก้และซูเปอร์อีโก้มีส่วนผสมที่ไม่เท่ากัน ซึ่งอาจแบ่งบุคคลตามลักษณะรวมทั้งสอง ออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

2.1 พวกปราศจากจริยธรรม (Amoral Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโก้ และซูเปอร์อีโก้ที่น้อยมาก เป็นผู้ที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และเห็นแก่ตัวฝ่ายเดียวโดยไม่เรียนรู้ที่จะ เห็นแก่ผู้อื่น เป็นผู้ที่ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ และกระทำสิ่งต่างๆ โดยไม่ใคร่ครอง บุคคล ประเภทนี้จึงถูกควบคุมด้วยความเห็นแก่ตัวของตนเอง

2.2 พวกเอาแต่ได้ (Expedient Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมอีโก้ที่น้อย แต่พลัง ควบคุมของซูเปอร์อีโก้มีมากขึ้น แต่ก็ยังจัดอยู่ในประเภทปานกลางค่อนข้างน้อย ซึ่งบุคคลประเภท นี้ยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และกระทำทุกอย่างเพื่อความพอใจกับผลประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับ เป็นคนที่ไม่จริงใจ ยอมที่จะอยู่ใต้การควบคุมของผู้ที่มีอำนาจ ถ้าจะทำให้เขาได้รับผลประโยชน์ที่ เขาต้องการ ซึ่งลักษณะอย่างนี้จะปรากฏตั้งแต่วัยเด็กตอนต้นและในคนบางประเภทจะติดตัวไปจน ตลอดชีวิต

2.3 พวกชอบคล้อยตาม (Conforming Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโก้ น้อยเหมือนคน 2 ประเภทแรก แต่มีพลังควบคุมของซูเปอร์อีโก้มากกว่า คืออยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก คนพวกนี้จะยึดพวกพ้องเป็นหลักและคล้อยตามผู้อื่น โดยไม่ต้องไตร่ตรอง ซึ่งบุคคลประเภทนี้มักจะอยู่ภายใต้การควบคุมของสังคมและกลุ่ม

2.4 พวกตั้งใจจริงแต่ขาดเหตุผล (Irrational-Conscientious Person) หมายถึง บุคคลที่มีพลังควบคุมของซูเปอร์อีโก้มาก เป็นผู้ที่ยอมรับกฎเกณฑ์และค่านิยมทางสังคมเข้าไปเป็นลักษณะของตนเอง ทำตามกฎเกณฑ์และกฎหมายอย่างยึดมั่นและมีศรัทธา เป็นผู้ที่ถูกควบคุมโดยค่านิยมและปทัสถานของสังคม แต่บุคคลประเภทนี้ยังเป็นผู้ที่ทำตามกฎอย่างเคร่งครัด โดยเห็นว่ากฎเกณฑ์เป็นของศักดิ์สิทธิ์ แม้จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นก็ไม่สนใจหรือใส่ใจ บุคคลประเภทนี้จะ เป็นหลักของชุมชน เพราะมีความมั่นคงในความเชื่อและการกระทำ แต่ขาดความยืดหยุ่นอย่างมีเหตุผล จึงยังเป็นคนประเภทที่ไม่สมบูรณ์ทางจริยธรรม

2.5 พวกที่เห็นแก่ผู้อื่นอย่างมีเหตุผล (Rational-Altruistic Person) คือบุคคลที่มีพลังควบคุมของอีโก้มาก และในขณะที่เดียวกันก็มีพลังควบคุมของซูเปอร์อีโก้มากด้วย ซึ่งทำให้เกิดความสมดุลระหว่างการทำตามกฎเกณฑ์ของสังคมและความสมเหตุสมผล โดยยึดการเห็นแก่ผู้อื่นโดยทั่วไปเป็นหลัก บุคคลประเภทนี้มีความสามารถในการควบคุมตนเองอย่างมีเหตุผล มิได้ตกอยู่ใต้อิทธิพลของกลุ่มในสังคมหรืออยู่ใต้อิทธิพลของกฎเกณฑ์อย่างปราศจากเหตุผล แต่เป็นผู้ที่ตระหนักถึงผลของการกระทำของตนเองที่มีต่อผู้อื่น ก่อนที่จะกระทำการสิ่งใดจึงต้องมีการพิจารณาถึงเหตุผลเพื่อผู้อื่นและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับสังคม มีความรับผิดชอบและให้ความเคารพเพื่อนมนุษย์โดยทั่วไป มีความต้องการที่จะเสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งบุคคลประเภทนี้จะมีไม่มากในแต่ละสังคม แต่นักทฤษฎีทั้งสองเชื่อว่า เป็นบุคลิกภาพที่พัฒนาถึงขีดสุดของมนุษย์

จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของระเบียบวินัยแห่งตนทั้ง 2 ทฤษฎี ที่กล่าวมาแล้ว สามารถสรุปได้ว่า ทฤษฎีของแมเรอร์ (Mowrer) นั้นเกี่ยวข้องกับจุดกำเนิดของการควบคุมตนเอง ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนของการบำบัดความต้องการจนทำให้เด็กมีความพึงพอใจในมารดาหรือผู้ที่เลี้ยงดูเขา ซึ่งจะเป็นรากฐานในการที่จะเรียนรู้ที่จะรักและพอใจให้เกิดขึ้น กับขั้นตอนของการอบรมสั่งสอนหรือพูดหรือการประพาดิอื่นๆ ของมารดาหรือผู้ที่เลี้ยงดูจนเด็กเกิดการเลียนแบบมารดาหรือผู้ที่เลี้ยงดูทั้งทางคำพูด การกระทำ หรือการทำตามที่มารดาหรือผู้ที่เลี้ยงดูนั้นสั่งสอน ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความสุขความพอใจได้เอง โดยไม่ต้องหวังผลจากภายนอก ส่วนทฤษฎีของเพคและแฮวิกเฮิสต์ (Peck and Havighurst) นั้นจะเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของแรงจูงใจทางจริยธรรม ซึ่งยึดการควบคุมของอีโก้ (Ego) และซูเปอร์อีโก้ (Super Ego) เป็นหลัก ซึ่งคนแต่ละ

คนก็ย่อมมีบุคลิกลักษณะที่มีความเด่นชัดในตนเอง ทั้งพวกปราศจากจริยธรรม พวกเอาแต่ใจ พวกชอบคล้อยตาม พวกตั้งใจจริงแต่ขาดเหตุผล และพวกที่เห็นแก่ผู้อื่นอย่างมีเหตุผล ทั้งนี้ทั้งนั้นย่อมเกิดขึ้นตามลักษณะในภาวะการควบคุมของอีโก้และซูเปอร์อีโก้ในแต่ละคน นั่นเอง

ดังนั้นการที่จะปลูกฝังความมีระเบียบวินัยให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะกับเด็กหรือเยาวชนนั้น จึงควรเป็นสิ่งที่ต้องเริ่มต้นจากครอบครัวเป็นอันดับแรก แล้วค่อยสานต่อที่โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา หรือโดยใช้สังคมประจักษ์เข้าช่วยในลำดับต่อมา จึงกล่าวได้ว่า ระเบียบวินัยจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อความตระหนักและความร่วมมือของทุกฝ่ายได้เกิดขึ้นก่อนแล้ว

4. หลักการสำคัญของระเบียบวินัยที่มีประสิทธิภาพ

ชาร์ล และคณะ (Charles, et.al, 2543 : 193-194) ได้กล่าวถึง หลักการสำคัญของระเบียบวินัยที่มีประสิทธิภาพของ เคอร์วินและเมนเดเลอร์ (Curwin and Mendler's discipline with dignity) ดังนี้

1. การดูแล จัดการกับพฤติกรรมของนักเรียนเป็นส่วนที่มีความสำคัญส่วนหนึ่งของการสอน ซึ่งครูไม่ต้องการจัดการกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา แต่ในฐานะที่ทำงานในวิชาชีพชั้นสูง ก็ต้องสามารถที่จะช่วยผู้มาขอรับบริการ โดยหน้าที่ (Client) นั่นคือ นักเรียน ดังนั้นครูควรจะต้องมองว่า เมื่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนเกิดขึ้นก็ให้ถือว่าเป็น โอกาสทางวิชาชีพที่จะสอนหรือปรับปรุงพฤติกรรมนั้นๆ ให้ดีขึ้น ให้นักเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น ซึ่งครูควรทุ่มเทในการสอนพฤติกรรมที่ดีให้มากกว่ากับสอนเนื้อหาวิชา

2. การแก้ปัญหาเฉพาะหน้ามักจะกลายเป็นความเสียหายในระยะยาว เทคนิคทางด้านระเบียบวินัยที่ครูส่วนมากจะใช้ เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ให้หยุด เพื่อที่จะทำการสอนต่อไปได้ แต่อย่างไรก็ตามเทคนิคเหล่านั้น เช่น การจดชื่อลงกระดาน การดูค่าว่ากล่าว การพูดจาถากถาง หรือแม้กระทั่งการกักตัว มักจะสร้างความเสียหายในระยะยาวได้เพราะว่า เป็นการทำลายความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองของนักเรียน (Self-Image) ส่งผลให้นักเรียนลดความอยากที่จะเรียนลงและเพิ่มความดื้อดึงให้มากยิ่งขึ้น

3. ให้ปฏิบัติต่อนักเรียนด้วยการให้เกียรติและศักดิ์ศรี ซึ่งเกียรติศักดิ์ศรีเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของชีวิตที่สมบูรณ์ โดยที่ความสำคัญของศักดิ์ศรีนั้นจะมองข้ามไปไม่ได้ การปฏิบัติต่อนักเรียนด้วยเกียรติและศักดิ์ศรีถือเป็นการเคารพในความเป็นปัจเจกบุคคล คำนึงถึงความต้องการและเข้าใจในความคิดของเขา ระเบียบวินัยที่มีประสิทธิภาพจึงต้องไม่ทำลายเกียรติและศักดิ์ศรี แต่ต้องสร้างความหวังให้เขา โดยที่ครูต้องตั้งคำถาม เพื่อถามตนเองในการดำเนินการกับนักเรียนที่